

Humiles spiritu
salvabit.

De nederigen van geest
komt Hij te hulp.

Ps. XXXIII: 18.

DE BEOEFENING

DER

Nederigheid

VERKLAARD DOOR

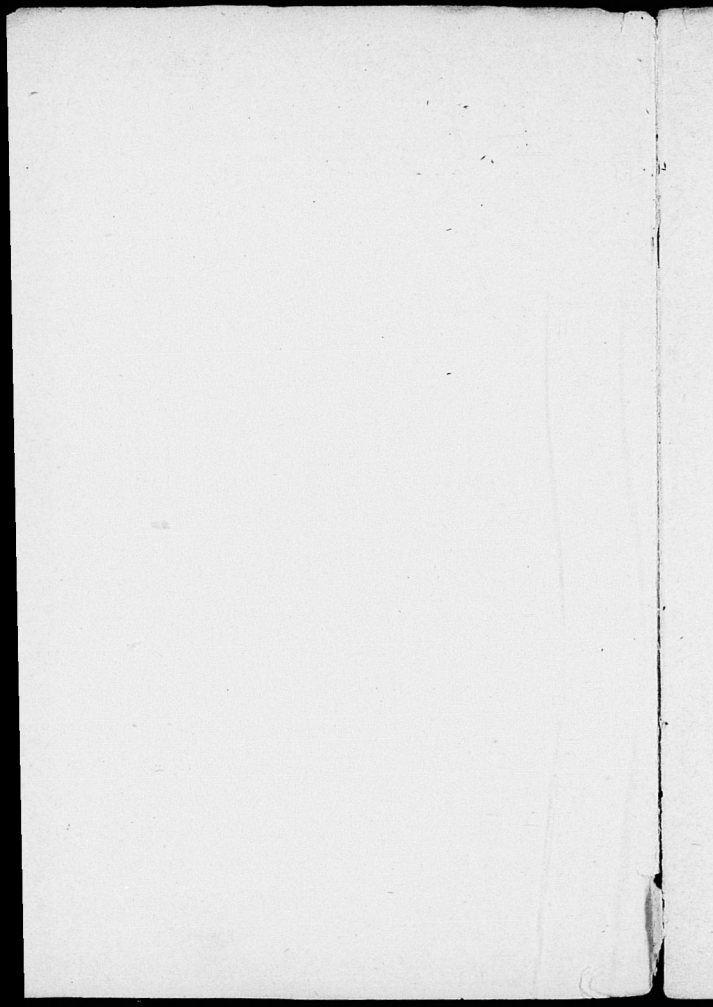
Z. H. Paus LEO XIII,

met toestemming van Z. H. uit het Italiaansch

VERTAALD DOOR

EEN R. K. PRIESTER.

Utrecht. — DEKKER en v. d. VEGT. — 1888.

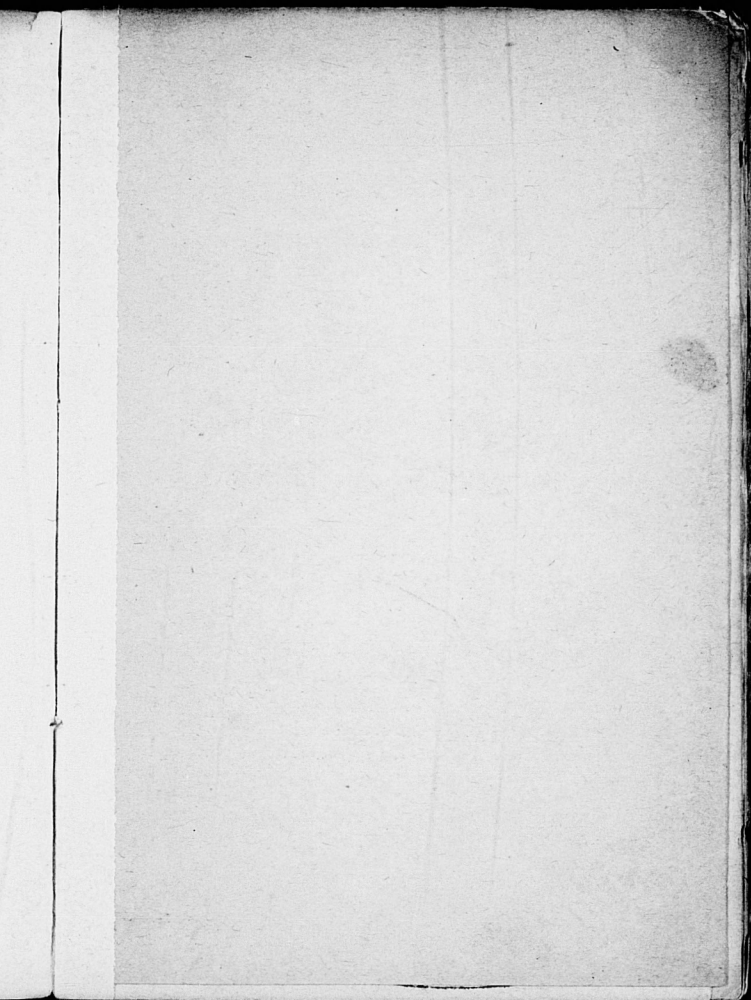

DE BEOEFENING
DER
NEDERIGHEID.

IMPRIMATUR

J. G. H. C. ESSINK,
libr. censor.

MAARSEN,
10 Februari 1888.

Druk en uitgave van Benziger & Co., Einsiedeln in Zwitserland.

Humiles spiritu
salvabit.

De nederigen van geest
komt Hij te hulp.

Ps. XXXIII: 18.

DE BEOEFENING

DER

Nederigheid

VERKLAARD DOOR

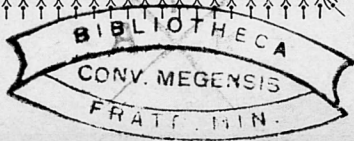
Z. H. Paus LEO XIII,

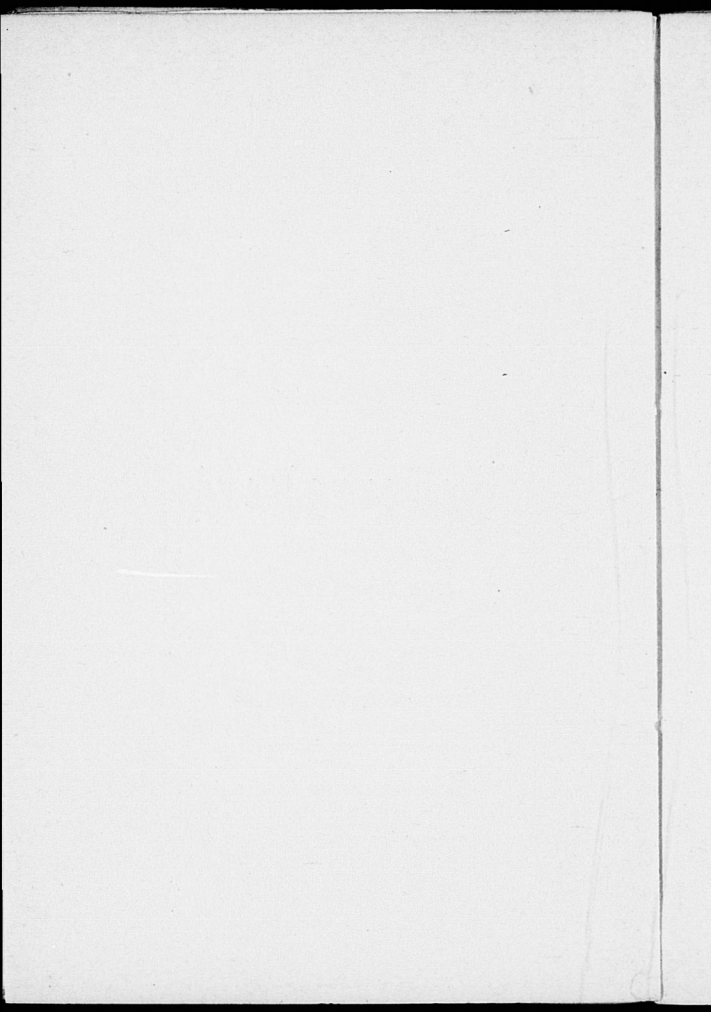
met toestemming van Z. H. uit het Italiaansch

VERTAALD DOOR

EEN R. K. PRIESTER.

Utrecht. — DEKKER en v. d. VEGT. — 1888.

Discite a me quia mitissimum et humilis corde.

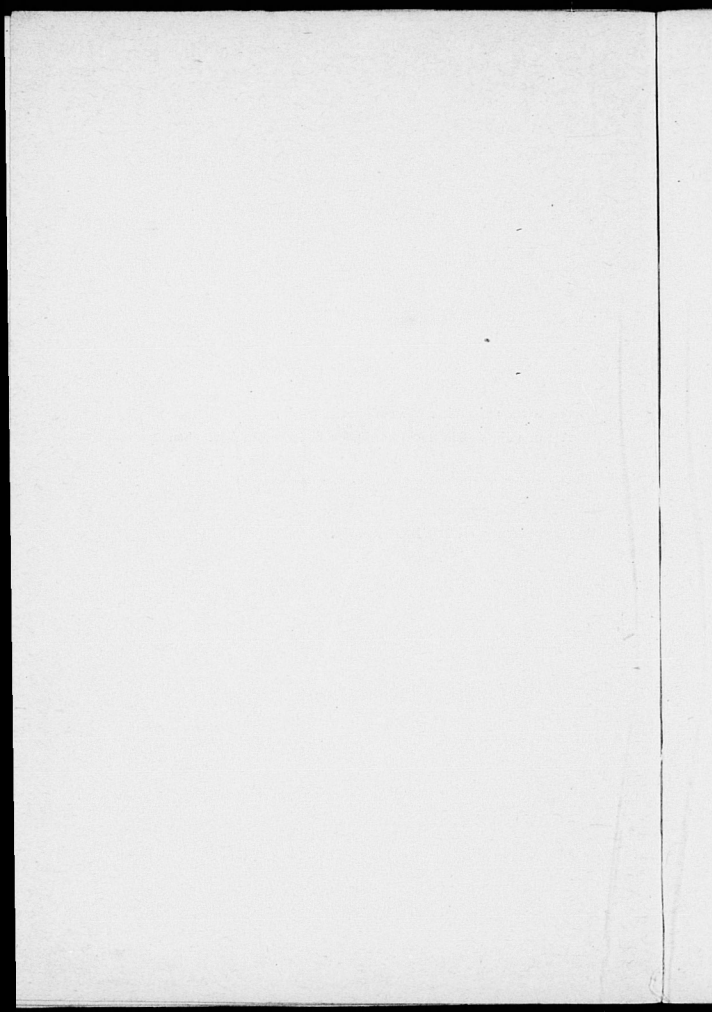
Leert van mij, dat ik zachtmoedig en nederig van harte ben.

Math. XI: 29.

Humilibus dat gratiam.

Den nederigen geeft Hij Zijne genade.

1 Petrus V 5.

Een Woord van den Vertaler.

Kinderen, wien het voorrecht te beurt valt, het gouden bruiloftsfeest hunner ouders te vieren, stellen er prijs op een aandenken aan die heugelijke gebeurtenis te bewaren. Zouden wij dan niet gaarne een gedachtenis bezitten aan het gouden priesterfeest van onzen geestelijken Vader in J. Chr., den Vader aller geloovigen, den roemrijk regeerenden Paus Leo XIII? Dit verlangen werd door eenige hooggeplaatste personen den jubileerenden Opperpriester kenbaar gemaakt en zij vroegen nederig dat het Z. H. mocht behagen zijn *Verhandeling over de Nederigheid* algemeen verkrijgbaar te stellen, als een schoon en tevens geschikt aandenken voor allen; want, al werd het door Z. H.

uitsluitend voor zijne seminaristen te Perugia geschreven, zij meenden, dat het niet alleen voor geestelijken en kloosterlingen maar ook voor wereldlijke personen een schat van heilzame lessen bevat; immers, elke christen, van welken rang, stand of leeftijd ook, moet de Nederigheid beoefenen.

Na het wilwillend toegestaan verzoek werd dit werkje niet alleen door geheel Italië verspreid, maar ook in vele Eurpeesche talen overgezet. Ik vroeg mij zelven af: zou Nederland, dat den Paus zoo liefheeft en met zooveel heilige, hooggestemde geestdrift mede jubelt, verstoken blijven van dit schoone aandenken, hetwelk de H. Vader in handen wenscht van al zijn geestelijke kinderen?

Ik waagde mijn zwakke krachten aan de Nederlandsche vertaling, die ik mijn katholieken landgenooten aanbied als een kleine gedachtenis aan het blijde jubelfeest van onzen Heiligen Vader.

Moge de beoefening van hetgeen Z. H. de Paus in dit boekje leert, ons allen brengen tot de hooge glorie, bereid voor die waarlijk nederig zijn!

Een woord van dank ben ik verschuldigd
aan den eerw. zeergel. heer Dr. G. BROM alhier,
door wiens welwillende tusschenkomst ik het
verlof voor de vertaling van Z. H. heb ontvangen.

ROME, 31 Dec. 1887.

A. F. KUIPERS, *pr.*

50^{en} gedenkdag van de H. Priesterwijding
van Z. H. Paus LEO XIII.

JOACHIM KARDINAAL PECCI,

Bisschop van Perugia.

Aan zijne geliefde zonen, kweekelingen
van het Seminarie.

Volgens het algemeene gevoelen der Heilige Vaders is de Nederigheid de grondslag der Christelijke volmaaktheid. „Zoo gij groot wilt worden, moet gij beginnen met klein en gering te worden,” zegt de H. Augustinus. „Gij wenscht het gebouw der christelijke deugden hoog op te trekken, doch besef wel, dat het eene verbazende hoogte moet bereiken, beijver u derhalve spoedig zeer diep de grondslagen op de Nederigheid te leggen; hij toch, die een hoog gebouw wil doen verrijzen, graaft vóór

alles grondslagen, wier diepte in verhouding staat tot den omvang en de hoogte, die hij het wil geven." (Serm. X. de Ver. Dom.).

Dit werkje nu, dat Wij u, zeer geliefden zonen, toewijden, leert u de Nederigheid in beoefening brengen, d. w. z. leert u de grondslagen leggen der Christelijke Volmaaktheid. Geeft dan toch acht op het hooge belang, dat die deugd voor u heeft, wijl gij op bijzondere wijze gehouden zijt het gebod van J. C. op te volgen: Weest volmaakt, gelijk uw Hemelsche Vader volmaakt is. Daarom zijn Wij er ook zeker van, dat gij het geschenk, hetwelk Wij u geven, met vreugde zult ontvangen; immers, het is niet alleen een nieuw onderpand der liefde, die Wij u toedragen, maar daarenboven is het een allerkrachtigst middel om uwe ziel zalig te maken; en de arbeid aan het heil uwer ziel is wel de gewichtigste dien gij kunt ondernemen.

Een tweede reden die Ons bewoog dit werkje tot u te richten, is gelegen in het doel, dat gij u voor oogen stelt: de omhelzing van den priesterlijken staat. Dit doel is niet

slechts uwe eigen heiliging, maar bovendien de arbeid aan de zaligheid van anderen, de uitbreiding van het rijk van Jezus-Christus door die middelen, waarvan Hij Zelf in Zijn sterfelijk leven zich heeft bediend; en de Nederigheid des harten is Zijn onderscheidend kenmerk geweest. Met deze deugd toegerust zult gij in staat zijn den hoogmoed der wereld te overwinnen en in aller hart de versterving en de Nederigheid des kruises te planten. En dewijl J. Chr. aan Zijne onderrichting de daad liet voorafgaan (wat Hij predikte eerst Zelf beoefende) moet gij ook hierin Zijn voorbeeld volgen, en als gij de heilige bediening zult aanvaarden, moet gij reeds gevormd zijn in het beoefenen der Nederigheid; dan zullen uit die inwendige en onuitputtelijke bron aller deugden woorden van versterking, bemoediging en opwekking voortvloeien, die de rechtvaardigen in de heiligheid versterken, en de afgedoolden van den weg der ondeugd en des verderfs zullen terugroepen naar de wegen der deugd en des heils.

Bij het lezen van dit werkje, dat Wij u

toewijden, moet een ieder uwer zich voorstellen, alsof hij uitsluitend voor zich zelve van een geestelijken Meester de lessen ontvangt in de beoefening der Nederigheid. Herinnert u altijd, geliefde Zonen, dat gij Ons nimmer grooter troost kunt schenken, dan wanneer Wij u nederig, zachtmoedig en gehoorzaam zien.

In het vertrouwen, dat Wij u immer zóó mogen zien, en in het levendig verlangen, dat gij ook werkelijk zóó zult zijn, schenken Wij u allen Onzen zegen in den Heer. Niet genoeg kunnen Wij u op nieuw aanbevelen, al uwen ijver aan te wenden om nauwkeurig te volbrengen, wat dit werkje u ter beoefening voorhoudt.

De Beoefening der Nederigheid.

Het is een onbetwistbare waarheid, dat er voor de hoovaardigen geen barmhartigheid zal zijn, dat voor hen de deuren van het Hemelrijk zullen gesloten blijven, dat de Heer ze alleen zal openen voor de waarlijk *nederigen*. Om hiervan overtuigd te worden is het voldoende de H. Schrift te openen, die ons op onderscheidene plaatsen leert, dat God den hoovaardigen wederstaat, dat Hij vernedert, die zich verheffen, dat men om Zijne glorie binnen te gaan, gelijk moet worden aan kleine kinderen; dat, wie zulk eene gelijkvormigheid niet bezit zal worden buitengesloten; in een woord, dat God Zijne genade slechts uitstort over die waarlijk nederig zijn.

Derhalve zullen wij ons nimmer genoeg kunnen overtuigen van het groote belang, dat elke Christen en voornamelijk de aanstaande priester er bij heeft zich voortdurend in de Nederigheid te oefenen en elke verwaandheid, ijdelheid en hoog gevoelen van zich zelve uit den geest te verbannen. Om in eene zoo heilige onderneming te slagen moet men geen inspanning of moeite te groot achten en daar men niets tot een goed einde kan brengen zonder Gods genade, moet men deze reeds aanstonds en voortdurend afsmeeken.

In het H. Doopsel heeft ieder Christen de verplichting aangegaan om in de voetstappen van Jezus Christus te treden. Hij toch is het goddelijk toonbeeld, naar hetwelk wij ons leven moeten inrichten. Onze Goddelijke Verlosser nu heeft de Nederigheid in zulk een verheven graad bezeten, dat Hij de smaad der wereld is geworden. En waarom? ten einde den hoogmoed omver te werpen en de wond van onze hoovaardij te genezen. Door Zijn voorbeeld heeft Hij ons den eenigen weg getoond, die ten Hemel geleidt. Deze is in den volsten zin

des woords de belangrijkste les des Verlossers:
„Leert van mij, Discite a me.”

Wenscht gij alzoo, leerling van den Goddelijken Meester, in het bezit te komen van dezen kostbaren parel, die het zekerst onderpand der heiligheid en het veiligst kenteeken voor de uitverkiezing is, ontvang dan met een leerzaam hart de raadgevingen, die ik u schenk en wil ze vooral getrouw in beoefening brengen.

I.

Open de oogen uwer ziel en overweeg, dat gij van u zelven niet een enkel goed bezit, waaruit gij met grond kunt besluiten iets aan u zelven te mogen toekennen. Van u zelven hebt gij alleen de zonde, de zwakheid en de ellende, en wat uwe natuurlijke en bovennatuurlijke gaven betreft, gij hebt ze van God, het beginsel van uw bestaan, ontvangen; alzoo komt aan Hem alleen de glorie er van toe.

II,

Doordring u daarom met een diep gevoelen uwer nietigheid: laat dit bestendig in uw hart

toenemen ten spijt en ter beschaming van den hoogmoed, die in U heerschappij voert. Wees innig overtuigd, dat er in de wereld niets ijdelers en belachelijker is dan geacht te willen worden om eenige gaven, die gij van de onverdiende vrijgevigheid des Scheppers ter leen hebt ontvangen; van daar zegt de Apostel: „Zoo gij ze hebt ontvangen, wat beroemt gij u dan, alsof gij ze niet ontvangen hadt.” (I ad Cor. IV—7).

III.

Denk dikwerf aan uwe zwakheid, aan uwe verblinding, aan uwe geringheid, aan de verstoktheid uws harten, aan uwe onstandvastigheid, aan uwe zinnelijkheid, aan uwe ongevoeligheid, jegens God, aan uwe gehechtheid aan de schepselen, en aan zoovele verkeerde neigingen, die uit uwe bedorven natuur voortspruiten. Moge de overweging er van u een krachtige beweegreden zijn om voortdurend in uwe nietigheid weg te zinken en immer in uwe eigen oogen klein en gering te zijn.

IV.

De herinnering aan de zonden van uw vroeger leven blijve immer in uwen geest geprent. Vóór alles moet gij u overtuigen, dat de zonde van hoogmoed een afschuwelijk kwaad is, dat er, zoowel op de aarde als in de hel, geen andere mede kan vergeleken worden. Hoogmoed was de zonde, die de engelen in den hemel ontrouw deed worden en hen in den afgrond nederstortte; hoogmoed bedierf geheel het menschelijk geslacht en bracht over de aarde de tallooze rampen, die, zoolang de wereld staat of, beter gezegd, in eeuwigheid, zullen voortduren. Voor het overige is een ziel, door de zonde besmeurd, slechts haat, verachting en bestraffing waardig; oordeel derhalve of gij na zoovele zonden, waaraan gij schuldig zijt, nog eenige achting voor u zelven kunt verwachten.

V.

Overweeg bovendien, dat er geen misdaad is, hoe groot en verfoeilijk ook, waartoe uwe booze natuur niet is geneigd en waaraan gij u

niet kunt schuldig maken; en zoo gij tot heden er voor bewaard zijt gebleven, gij dit alleen dankt aan de barmhartigheid Gods en aan de hulp Zijner genade, volgens het woord van den H. Augustinus: „*Geen zonde in de wereld is er door een mensch bedreven, die ook niet door een ander kon gepleegd zijn, zoo de hand, die den mensch maakte, had ontbroken om hem staande te houden.*” (Solil. C. 15).

Treur inwendig over zulk een beklagenswaardigen toestand en maak het ernstige besluit u zelven onder de meest onwaardige zondaren te rekenen.

VI.

Denk er dikwerf aan, dat gij vroeg of laat moet sterven en dat uw lichaam in het graf tot ontbinding moet overgaan; laat de onomkoopbare rechterstoel van Jezus Christus, voor welchen wij allen noodzakelijk moeten verschijnen, u altijd voor den geest staan. Overweeg de eeuwige pijnen der hel voor de boosdoeners bereid en bijzonder voor de aanhangers en

navolgers van Satan, namelijk voor de hoogmoedigen. Wyl de sluier, die de goddelijke raadsbesluiten voor het sterfelijk oog verbergt, ondoordringbaar is, zoo moet gij ernstig bedenken, dat het u volstrekt onbekend is, of gij tot de uitverkorenen zult behooren of tot het getal der verworpelingen, die in het gezelschap der duivelen voor eeuwig in die plaats van jammer gestort en gestraft zullen worden in het vuur, door den adem der goddelijke wraak ontstoken.

VII.

Vlei u nooit, dat gij de Nederigheid zult verwerven zonder de bijzondere oefeningen, die er in nauw verband mede staan, zooals: oefeningen van zachtmoedigheid, geduld, gehoorzaamheid, versterving, verzaking aan uwe eigen meeningen, berouw over uwe zonden en andere deugdsoefeningen, wyl gij door deze middelen alleen het rijk der eigenliefde in u kunt verwoesten en dien ongelukkigen bodem zuiveren, waarin al uwe ondeugden ontkiemen,

uw hoogmoed en laatlunkendheid wortel schieten en welig opgroeien.

VIII.

Houd u zooveel mogelijk in stilzwijgen en afzondering, zonder daardoor evenwel een ander last of ongelegenheid te veroorzaken; en wanneer gij genoodzaakt zijt te spreken, doe het immer met omzichtigheid, zedigheid en eenvoud. Luistert men wellicht niet naar u, hetzij uit minachting of door een andere oorzaak, welke dan ook, toon u daarover niet gevoelig en verdraag het met onderwerping en gelatenheid.

IX.

Met allen ijver en oplettendheid zult gij er u voor wachten op hoogmoedigen toon te spreken of uitdrukkingen te bezigen, waardoor gij den schijn aanneemt u boven anderen te stellen; wacht u evenzeer voor elke gemaakte manier van spreken en vermijd vóór alles, wat naar

beuzelachtige scherts zweemt; verzwijg immer alles, waardoor men u voor geestig zou kunnen houden of waarom men u de achting van anderen waardig zou keuren. Kortom, spreek zonder voldoende reden nimmer over u zelven en zeg niets, wat tot strekking heeft, u eer en lof te verschaffen.

X.

In den omgang moet gij u onthouden anderen te plagen en met bittere woorden en ongepaste scherts te grieven; vermijd bovendien alles, wat den geest der wereld verraaft. Over geestelijke onderwerpen zult gij nooit op hoogen of waarschuwenden toon spreken, indien ten minste uw ambt of de liefde soms niet het tegendeel vordert. Beijver u om over hetgeen gij niet verstaat op vragenden toon te spreken tot hem, dien gij weet, dat u geschikte onder-richtingen kan geven. Zonder noodzakelijkheid op hoogen, meesterachtigen toon over geestelijke zaken willen spreken, staat gelijk met hout op een brandend vuur te werpen d. w. z.

onze ziel geheel in rook van hoogmoed te doen opgaan.

XI.

Onderdruk met alle kracht de ijdele en nuttelooze nieuwsgierigheid: wees daarom niet al te begeerig om iets te zien van hetgeen de wereldlingen schoon, zeldzaam en prachtig noemen; beijver u daarentegen om te leeren kennen, wat uw plicht is en wat tot uwe volmaking en tot uwe zaligheid kan bijdragen.

XII.

Gij zult u immer zoo nauwgezet en nauwlettend mogelijk vol eerbied en hoogachting toonen jegens uwe overheden; uwe gelijken met achting en vriendelijkheid behandelen en liefderijk zijn jegens uwe minderen; wees overtuigd, dat een tegenovergesteld gedrag slechts een uitvloeisel kan zijn van een geest door den hoogmoed geleid.

XIII.

Volgens den grondregel van het H. Evangelie moet gij voor u zelveu altijd de laagste plaats kiezen, in de oprechte overtuiging, dat deze u ook werkelijk toekomt. Wil ook uwe wenschen en behoeften niet buitensporig uitbreiden en al te hoog opvoeren, stel u daarentegen tevreden met eenvoudige en bescheiden zaken, als beter met uw nooddrufft overeenkomend.

XIV.

Indien de tijdelijke vertroostingen milder worden en God u de geestelijke zoetheid onttrekt, denk, dat gij ze tot heden overvloediger, dan gij verdiendet, hebt genoten en stel u tevreden met de wijze, waarop de Heer u behandelt.

XV.

Oefen u voortdurend in de heilige gewoonte van u zelveu te beschuldigen, te berispen en te veroordeelen. Wees een gestreng rechter over

al uwe daden, die bijna altijd met ontelbare gebreken en onvolmaakheden vergezeld gaan en door de aanmatigingen der eigenliefde gestadig worden bezoedeld. Beschouw in al uwe daden uw gebrek aan voorzichtigheid, aan eenvoud en reinheid des harten, en gij zult daardoor een rechtmatige minachting voor u zelve opvatten.

XVI.

Wil u voor het veroordeelen der daden van anderen wachten als voor het grootste kwaad; geef aan elk gezegde en aan elke daad eene welwillende uitlegging, terwijl gij met belangelooze liefde naar redenen zoekt ter versooning en verdediging. Bijaldien de verdediging u onmogelijk is, omdat de bedreven fout al te duidelijk in het oog springt, tracht dan toch zooveel gij kunt de zwaarte er van te verminderen door haar aan onachtzaamheid of aan andere oorzaken overeenkomstig de omstandigheden toe te schrijven; houd er u overigens niet verder mede bezig, denk er niet meer

aan, indien uw ambt niet vordert, dat gij het geneesmiddel moet verschaffen.

XVII.

Wanneer in den omgang somtijds twijfelachtige zaken worden besproken, die voor het *vóór* en het *tegen* evenveel grond schijnen te hebben, zult gij nooit iemand tegenspreken. In twistgedingen moet gij u niet opwinden, maar als uwe meening wellicht valsch of minder goed wordt bevonden, trek u dan zedig terug en houd u nederig stil. Gedraag u evenzoo als het zaken van weinig of geen aanbelang betreft, zelfs wanneer gij zeker zijt, dat hetgeen door een ander bevestigd wordt, volkomen onwaar is. In elke andere gelegenheid moet gij het u tot plicht stellen de waarheid te verdedigen en wel met vrijmoedigheid, maar zonder tegen uwe tegenpartij te toornen, of haar te beleedigen; wees overtuigd, dat gij haar eerder met zachtheid zult overreden, dan met onstuimigheid en verontwaardiging.

XVIII.

Neem u wel in acht iemand, die beneden u staat, door woorden of daden of door uwe wijze van doen ongenoegen te veroorzaken, tenzij uw plicht, de gehoorzaamheid of de liefde u daartoe noodzaken.

XIX.

Indien er in uwe omgeving iemand voortdurend op uit mocht zijn, u verdriet aan te doen en er zich op toelegt u bij elke gelegenheid door beleedigingen en onrechtmatige behandelingen te vernederen, word dan niet boos, maar beschouw hem als een werktuig, waarvan Gods barmhartigheid zich bedient tot uw geestelijk voordeel, om namelijk de verouderde wond van uwen hoogmoed te genezen.

XX.

De gramschap is zulk een hatelijke ondeugd, dat zij in niemand, maar het minst in geestelijke personen kan geduld worden, wijl hare

onbesuisdheid eigenlijk uit den hoogmoed voortkomt, daarin heeft zij haren wortel; gij moet u derhalve beijveren een grooten voorraad zachtmoedigheid te verkrijgen; wanneer dan een ander u heeft beleedigd en u door zijne beleediging inwendig heeft gekwetst, zult gij de kracht hebben u binnen de perken der bedaardheid en kalmte te houden. In dergelijke omstandigheden moet gij wel op uwe hoede zijn, om geen gevoelens van afkeer of wraak in uw hart te voeden en te behouden jegens uwe beleedigers, doch vergeef hun veeleer van ganscher harte in de overtuiging, dat dit de beste gesteltenis is om van God vergiffenis te verwerven voor de beleedigingen, die gij een ander mocht hebben aangedaan. Wees er zeker van, dat deze ootmoedige lijdzaamheid u groote verdiensten voor den Hemel zal opleveren.

XXI.

Wees altijd geduldig in het verdragen der beleedigingen en zwakheden van anderen; heb altijd uw eigen ellende voor oogen, waardoor

gij noodig hebt, door anderen verdragen en verontschuldigd te worden.

XXII.

Kortom, toon u in den omgang nederig en zachtmoedig jegens allen, maar bijzonder jegens hen, voor wie gij een zekeren tegenzin gevoelt of van wie gij eenigen afkeer hebt; zeg niet gelijk sommigen: „God beware mij tegen dezen persoon haat te koesteren, maar ik kan hem niet in mijne nabijheid zien; ook wil ik volstrekt niet met hem te doen hebben.” Deze afkeer, wees er zeker van, komt voort uit trotschheid. Hij behoudt in u de overhand, omdat gij uwe hoogmoedige natuur en uwe eigenliefde niet met de wapenen der genade hebt overwonnen. Bijaldien gij u waarlijk aan de ingevingen der genade hadt overgegeven, zoudt gij spoedig al de moeielijkheden, door hoogmoed en eigenliefde opgeworpen, door een ware ootmoedigheid overwonnen zien. Ook die van aard ongemakkelijk en ruw zijn, zoudt gij met geduld verdragen.

XXIII.

Indien soms angst u komt kwellen, loof den Heer, die het aldus tot uw welzijn heeft beschikt, denk, dat gij dit hebt verdiend en zelfs nog meer; dat gij elke vertroosting onwaardig zijt. Met allen eenvoud kunt gij den Heer vragen, dat Hij u van die kwelling bevrijde, indien het Hem behaagt; zoo niet, bid Hem, dat Hij u kracht verleene om tot grootere verdiensten voor den Hemel de beproeving te verduren. Zoek niet voor uwe kruisen uitwendige vertroosting, inzonderheid, wanneer gij kunt onderkennen, dat God ze u overzendt om u te verootmoedigen, om uwen hoogmoed te breken en uwe vermetelheid te verminderen, dan vooral moet gij met den koninklijken profeet zeggen: *Het was goed voor mij, o Heer, dat gij mij vernederdet, opdat ik uwe gerechtigheid zou leeren.* (Ps. C. VIII—71).

XXIV.

Om dezelfde beweegredenen moet gij u bij uwe maaltijden niet aan ontevredenheid of weerzin

overgeven, omdat u spijzen, weinig met uw smaak overeenkomende, worden voorgediend; doch alsdan zult gij handelen gelijk de armen van Jezus, die met graagte aten, wat hun werd voorgezet en de Voorzienigheid voor het genotene bedankten.

XXV.

Indien een ander ten onrechte u berispt of u een kwaad woord geeft, indien gij uw gedrag onverdiend hoort veroordeelen door iemand, die òf beneden u staat, òf veeleer berisping verdient dan gij, moet gij hem aan zichzelven overlaten; ik zou niet willen, dat gij u daardoor tot toorn liet vervoeren, de raadgevingen, die ik u gaf, vergeten en weigeren zoudt, met kalmte en onder Gods verlichting uw gedrag te onderzoeken; gij moet immers innig overtuigd zijn, dat gij bij elke schrede kunt struikelen, indien de genade des Heeren u er niet voor behoedt.

XXVI.

Verlang nooit op bijzondere wijze bemind te worden. De liefde hangt af van den wil en daar de wil van nature tot het goede geneigd is, volgt hieruit, dat bemind te worden en voor goed gehouden te worden, hetzelfde is; het verlangen nu om op bijzondere wijze en bij voorkeur geacht te worden kan niet samengaan met eene oprechte nederigheid. O, hoe groote vruchten kunt gij u hierdoor verwerven! Als uwe ziel niet meer haakt naar de liefde der schepselen, zal zij zich verbergen in de heilige wonden des Verlossers; in het aanbiddelijk Hart van haren Jezus zal zij onuitsprekelijke zoetheid smaken. Omdat zij uit liefde tot Hem grootmoedig aan de liefde der menschen heeft verzaakt, zal zij overvloedig den honing zijner vertroostingën proeven. Dit zou haar echter onthouden zijn, indien zij zich door de aanlokkelijke, valsche zoetheden der aard-sche vertroostingën had laten vangen. Daarenboven zijn de goddelijke vertroostingën zoo zuiver en oprecht, dat zij niet vergeleken

kunnen worden met die van hier beneden; en naarmate wij van deze meer walging hebben, zullen wij met gene meer vervuld worden. Voorts zal uwe ziel vrij tot God kunnen opstijgen en door de gedachte aan Zijne tegenwoordigheid en oneindige volmaaktheid rust vinden in Hem te genieten. Ten laatste: Er is niets zoeter dan te beminnen en bemind te worden; indien gij u van dit genoeg uit liefde tot God berooft en God aldus geheel uw hart — niet verdeeld door een andere liefde tot het schepsel — bezit, zult gij een offer aanbieden, dat God hoogst welgevallig en voor u zelven allerverdienstelijkst is. En vrees niet, dat daardoor de liefde tot den naaste verkoeld wordt; veeleer zult gij hem met een zuiverder en volmakter liefde beminnen, omdat gij hem niet uit eigenbelang, niet om daardoor uwe neiging te volgen, lief hebt, maar om aan God te behagen en te doen, wat gij weet dat Hem welgevallig is.

XXVII.

Verricht al uwe handelingen, hoe gering ook

met groote aandacht, met de uiterste nauwgezetheid en met veel ijver, want de lichtzinnigheid en overhaasting in onze verrichtingen komen voort uit laatlunkendheid; de waarlijk nederige staat altijd onder de oogen Gods en vreest dan ook in het geringste te kort te komen. Om dezelfde reden zult gij steeds de *gewone* oefeningen van godsvrucht verrichten, en over het algemeen zult gij het buitengewone, waartoe gij u geneigd gevoelt, zorgvuldig vermijden, want daar de hoogmoedige altijd iets bijzonders wil doen, moet de nederige in de gewone en niet in het ooglopende oefeningen zijn geluk en genoegen vinden.

XXVIII.

Wees overtuigd, dat gij geen goede raadgever voor u zelve zijt en daarom moet gij uwe meeningen en oordeelvellingen wantrouwen, evenals alles wat uit een onreinen en bedorven bodem komt. Zijt gij hiervan overtuigd, gij zult immer bij een verlicht en rechtschapen man te rade gaan en veel liever door een deugd-

zamer en wijzeren man (dan gij zijt) onderriocht worden, dan uw eigen opvattingen te volgen.

XXIX.

Al hebt gij een hoogen graad van deugd bereikt, al heeft God u de genade des gebeds verleend, zoo uitstekend als gij kunt verlangen, al hebt gij ontelbare jaren in onschuld en innige godsvrucht doorgebracht: toch moet gij in heilige vreeze wandelen en u zelven mistrouwen, voornamelijk omtrent de deugd der zuiverheid. Herinner u, dat gij in uw binnenste een onuitbluschbare vlam, een ondempbare bron van zonden draagt en bedenk wel, dat gij zwak, ongetrouw, onstandvastig zijt. Geef dus voortdurend acht op u zelven, sluit de oogen om nimmer iets te aanschouwen, wat uwe ziel zou kunnen bezoedelen; vlucht steeds de gevaarlijke gelegenheden; geheel onnoodige en nuttelooze gesprekken met het andere geslacht zult gij zorgvuldig vermijden, en zoo ze noodzakelijk zijn, zult gij eene angstvallige zedigheid in acht nemen. Eindelijk,

daar gij zonder de Goddelijke genade tot niets goeds in staat zijt, moet gij aanhoudend bidden om barmhartigheid, dat gij geen enkel oogenblik aan uwe eigen krachten wordet overgelaten.

XXX.

Hebt gij wéllicht groote talenten van God ontvangen? Of zijt gij in de wereld om iets groots tot stand te brengen? Dan vooral moet gij u beijveren u zelve te leeren kennen, zooals gij in werkelijkheid zijt. Tracht door deugdelijke beproeving u te overtuigen van uwe zwakheid, uwe onbekwaamheid en geringheid; gij moet u kleiner maken dan een klein kind. Ook moet gij geen genoegen vinden in de lofprijzingen der menschen, neem u in acht voor de zucht naar eerbewijzingen; veeleer moet gij beide beslist afwijzen.

XXXI.

Indien u een groot onrecht is aangedaan of een grievend verdriet is berokkend, keer u

dan niet tegen uwen beleediger, maar hef de oogen ten Hemel om den Heer te beschouwen, die in Zijne oneindige en beminnelijke Voorzienigheid het aldus heeft beschikt of tot uitdelging uwer zonden of ter onderdrukking van den geest van hoovaardij, en u langs dien weg tot geduld en nederigheid wil brengen.

XXXII.

Wanneer u de gunstige gelegenheid wordt aangeboden om uwen naaste een geringen en eenigszins terugstootenden dienst te bewijzen, doe het met vreugde en in dien geest van ootmoedigheid, welken gij zoudt moeten bezitten, zoo gij de dienaar waart van allen. Uit deze oefening zult gij onmetelijke schatten van deugd en genade bekomen.

XXXIII.

Bekommer u volstrekt niet om datgene, wat geenszins aan uwe zorg is toevertrouwd en waarvan gij noch aan de menschen noch aan

God rekenschap zult moeten geven, want de bemoeizucht komt uit geheime trotschheid voort en is een teeken, dat men veel op zichzelf laat voorstaan, daarenboven voedt zij de ijdelheid en brengt zeer veel krakeel, onrust en verwijdering voort. Daarentegen vindt hij, die alleen op zichzelf en op zijne eigen plichten let, eene bron van rust en vrede, volgens de schoone uitspraak van het boek der Navolging van Jesus Christus (3 B. 25 H.): *Meng u niet in zaken die u niet zijn opgedragen, dan alleen zult gij weinig of zelden verontrust worden.*

XXXIV.

Beoefent gij eenige buitengewone versterkingen, hoed u dan tegen het vergift der ijdele glorie, die dikwerf al de verdiensten van uw goed werk vernietigt; let er wel op, of gij alleen uit zucht naar ijdel roem ze beoefent; immers een zondaar, gelijk gij zijt, past het niet, naar eigen lust en luim te leven, en gij hebt zooveel gebreken te verbeteren, zooveel schulden te voldoen aan de

goddelijke rechtvaardigheid. Overweeg, dat ter beteugeling uwer hevige hartstochten en om u binnen de perken uwer verplichtingen te houden, de werken van boetvaardigheid u even noodzakelijk zijn als de teugel en het gebit om een wild paard te bedwingen.

XXXV.

Mocht gij tot ongeduld geprikkeld en in uwe kwellingen door droefheid overvallen worden, wedersta krachtig zulk eene bekoring, en herinner u uwe veelvuldige zonden, waardoor gij veel zwaardere kastijding hebt verdiend, dan gij nu lijdt. Aanbid Gods oneindige rechtvaardigheid en ontvang met eerbied Zijne slagen, die Hij door u wil beschouwd zien als springbronnen van barmhartigheid en genade. O, indien gij kondet begrijpen, hoe heilzaam het voor u is in dit leven getroffen te worden door een Vaderhand, zoo zacht als die van God, gij zoudt u voorzeker geheel aan Hem overgeven. Herhaal dikwerf het woord van den H. Augustinus: „*Brand en kerf mij in dit*

leven, o Heer, zooveel gij wilt, spaar mij hier niet, vermits gij mij spaart en mij vergeeft in de eeuwigheid." De beproevingen weigeren is zich verzetten tegen de zoo heilzame gerechtigheid van God, is den kerk afwijzen, dien Hij in Zijne barmhartigheid ons toereikt en dien Jesus Christus zelf, ofschoon onschuldig, het eerst heeft willen drinken.

XXXVI.

Mocht gij eene fout hebben bedreven, waaruit hij, die er getuige van was, aanleiding neemt om u te minachten, verwek dan een levendig berouw, dat gij God beleedigd en een slecht voorbeeld aan uw naaste hebt gegeven. Wat echter de verachting en oneer betreft, die gij door uwe fout hebt beloopen, neem ze als middel aan, door God uitgekozen tot boeting uwer zonden, als hulpmiddel om u nederiger en deugdzamer te maken. Indien gij u echter toornig en verdrietig maakt, wijl gij u onteerd ziet, geloof mij, gij hebt nog den waren ootmoed niet, gij zijt nog door den hoogmoed

vergiftigd. Smeek alsdan den Heer zoo spoedig mogelijk, dat Hij u geneze en redde, want, als God zich niet over u ontfermt, zult gij zeker in een anderen afgrond nederstorten.

XXXVII.

Zoo er onder uwe gezellen iemand mocht zijn, die in uw oog niet de minste achting verdient, zult gij als een wijs en voorzichtig man, in plaats van zijne gebreken bekend te maken of te gispen, u beijveren de gelukkige gaven der natuur en der genaden, waarmede God hem toerustte, en waardoor hij eerbied en achting waardig blijkt, met aandacht beschouwen. En voor het minst zult gij toch altijd in hem een schepsel Gods zien, gevormd naar Zijn beeld, vrijgekocht door het kostbaar bloed van Jesus Christus; een Christen, geteekend met den glans van het goddelijk aangezicht, eene ziel, geschapen om Hem in eeuwigheid te aanschouwen en te bezitten, wellicht een uitverkorene in de geheime raadsbesluiten Zijner aanbiddelijke Voorzienigheid. Of kent gij de

genaden, die de Heer in zijn hart heeft uitgestort, of nog zal uitstorten? Doch zonder u in al deze beschouwingen te verdiepen, zal het beter zijn, terstond die gedachten van minachting te verdrijven, als giftige inblazingen van den bekoorder.

XXXVIII.

Hoort gij u prijzen, verheug u daarover niet, maar vrees veeleer, dat die lof de uitsluitende belooning zij voor het weinige goeds, dat gij verricht hebt. Erken inwendig uwe ellende, waardoor gij de verachting van anderen hebt verdiend; zoek het gesprek af te leiden, niet om nog meer lof in te oogsten, gelijk de hoogmoedigen, die den schijn aannemen nederig te zijn, maar met heilige oprechtheid en ongekunsteldheid, zoodat men niet meer aan uwe daden denkt. Mocht u dit niet gelukken, richt dan in hetzelfde oogenblik al de eer en glorie tot God alleen, met het woord van Baruch en Daniël op de lippen: „*Aan U, o Heer, zij de glorie van elke gerechtigheid en*

voor ons de schande en de beschaming van ons aanschijn." (Bar. I. 15).

XXXIX.

Zooveel verdriet het u moet doen, uwe daden te hooren prijzen, zooveel vreugde moet gij er in vinden aan anderen lof en eerbewijzen te zien brengen; zelfs moet gij van uwen kant, in zooverre oprechtheid en deugd het gedoogen er toe bijdragen om hen te doen eeren. De afgunstigen kunnen den lof en den roem van den naaste niet dulden, wijl zij daarin vermindering van hun eigen lof en roem zien. Daarom weten zij zeer behendig eenige losse uitdrukkingen en dubbelzinnige gezegden in de gesprekken te mengen, ten einde den lof, dien zij anderen hooren toebrengen, òf te vermindern òf verdacht te maken. Zoo moet gij niet doen, maar prijs uwen naaste en daardoor zult gij den Heer loven en Hem danken voor de gaven, die Hij aan hem heeft geschonken en voor de diensten, die Hij er uittrekt.

XL.

Wanneer gij in den omgang den goeden naam uws naasten hoort benadeelen of belasten, wees daar innig bedroefd over; tracht in u zelve de zwakheid van den kwaadspreker of lasteraar te verontschuldigen, maar daarenboven moet gij de eer van den verongelijkte verdedigen en wel met zooveel wijs beleid en voorzichtigheid, dat uwe verdediging niet eene tweede beschuldiging uitlokke. Zoo kunt gij b. v. zijne aanbevelenswaardige hoedanigheden in herinnering brengen, of wel de achting, die anderen hem toedragen en die gij zelf voor hem koestert, in helderder licht stellen, ook kunt gij aan het gesprek een andere wending geven, of op een andere wijze het ongenoegen, dat gij in zulk een gesprek vindt, laten doorschemeren. Hierdoor zult gij aan u zelve, den kwaadspreker of lasteraar, den aanwezigen en hem, over wien wordt gesproken, een groot voordeel verschaffen. Doch indien gij zonder den minsten tegenstand te bieden, er behagen in neemt, dat uw naaste wordt

vernederd, indien gij misnoegen gevoelt, wanneer hij wordt geprezen en verheven, o, hoeveel moet gij dan nog doen om in het bezit te komen van den onvergelykelijken schat der Nederigheid.

XLI.

Wijl voor den geestelijken vooruitgang niets voordeelijker is dan opmerkzaam gemaakt te worden op eigen fouten, is het zeer passend, zelfs noodzakelijk hen, die ons dezen liefdedienst bewezen hebben, aan te moedigen om hiermede bij elke gelegenheid voort te gaan. Om hunne terechtwijzingen met blijdschap en met dankbaar gemoed te ontvangen, moet gij het u tot plicht maken ze stipt in acht te nemen, niet alleen om het voordeel, dat de terechtwijzing met zich brengt, maar vooral om dien trouwen vrienden te toonen, dat hunne belangstelling voor u niet vergeefsch was, dat hunne welwillendheid u zeer aangenaam is. Nooit wil de trotsche, zelfs wanneer hij zich betert, den schijn slechts aannemen,

dat hij heilzame raadgevingen opvolgt; gewoonlijk toont hij daarvoor slechts minachting. Maar de waarlijk nederige rekt het zich tot een eer, uit liefde tot God, aan allen onderworpen te zijn en hij beschouwt de wijze raadgevingen, die hij ontvangt, alsof ze van God zelve komen, zonder er op te letten van welk werktuig Hij zich heeft willen bedienen.

XLII.

Geef u geheel aan God over om de beschikkingen Zijner liefdevolle Voorzienigheid te volgen, gelijk een goedgeaarde zoon zich in de armen zijns vaders werpt. Laat Hij alles met u doen, wat Hem behaagt, zonder dat gij u, door hetgeen u overkomt, laat ontstellen en in verwarring brengen. Ontvang met blijdschap, met vertrouwen en eerbied alles wat uit Zijne hand tot u komt. Zoo gij anders handelt, zijt gij ondankbaar jegens zijn liefdevol Hart en toont gij geen vertrouwen op Hem te bezitten. De ootmoedige buigt zich diep voor het oneindig Goddelijk Wezen en belijdt daardoor, dat

al onze kracht, al onze vertroosting in God alleen is te vinden.

XLIII.

Daar het duidelijk is, dat gij zonder God nooit iets goeds kunt verrichten, dat gij zonder zijne hulp bij elke schrede struikelt en de geringste bekoring u overwint, moet gij voortdurend erkennen hoe zwak en onmachtig gij zijt om het goede te doen, en gij zult u herinneren, dat voor elk uwer daden de goddelijke bijstand noodzakelijk is. Door deze gedachten zult gij u onafscheidbaar met Hem vereenigd houden, gelijk een kind, dat nog geen anderen veiligen steun kennende, zich aan den schoot zijner moeder vastklampt. Herhaal met den koninklijken Profeet: „*Ware de Heer mij niet ter hulp gekomen, wellicht woonde ik reeds in het graf*” (Psalm XCIII: 17). „*Zie neer op mij en ontferm u mijner, want ik ben alleen en in verdrukking*” (Ps. XXIV: 16). *O God kom mij ter hulp, Heer, haast U mij te helpen* (Ps. LXIX: 1). Eindelijk, houd niet op met al de krachten

uwer ziel den Heer dank te brengen, inzonderheid voor de bescherming, waarmede Hij u voortdurend omgeeft, bid Hem onafgebroken, dat Hij u die bijzondere hulp verleene, welke gij noodig hebt en die Hij alleen u kan schenken.

XLIV.

Voornamelijk in uwe gebeden moet gij groote beschaming over u zelve gevoelen, u diep vernederen, een heilig ontzag toonen voor de tegenwoordigheid der Opperste Majesteit, tot welke gij durft naderen: „*Zal ik spreken tot mijn Heer; ik die slechts stof en asch ben?*” (Gen. XVIII: 27). Zoo gij een buitengewone gunst mocht ontvangen, zult gij aanstonds u deze onwaardig rekenen; erken, dat God, zonder eenige verdienste van uwen kant, uit loutere barmhartigheid, u die gunst heeft geschonken. Wacht u wel te denken, dat het uw eigendom is en wil er geen ijdel behagen in scheppen. Doch zoo gij geen enkele onderscheidende gunst ontvangt, wees daarover niet ontevreden, maar denk, dat gij nog veel

moet doen om haar te verdienen, dat God al zeer goed en barmhartig is met u aan Zijne voeten te dulden gelijk een arme, die geheele uren aan de deur van den rijke blijft staan om eene geringe aalmoes en verlichting in zijne ellende te verwerven.

XLV.

Geef met alle bereidvaardigheid aan God de glorie, wanneer uwe ondernemingen met een goeden uitslag worden bekroond en schrijf u zelve niets toe dan de onvolmaakheden en gebreken, die er in worden gevonden; want deze laatste zijn uitsluitend uw eigendom; alle goed is van God en aan Hem alleen komt de glorie en de dank toe. Prent deze waarheid zoo diep in uwen geest, dat gij haar nooit vergeet, en houd u overtuigd, dat elk ander, die evenals gij door de goddelijke genade ware geholpen geworden, nog beter zou geslaagd zijn dan gij en niet zoovele onvolmaakheden zou hebben bedreven. Betreur het, als men u wegens den gelukkigen uitslag wil prijzen, wijl

dit aan een gering werktuig gelijk gij zijt volstrekt niet toekomt, maar uitsluitend aan den grooten, verheven en eeuwigen kunstenaar, die, als het Hem behaagt, zich van een roede bedient om het water uit eene rots te doen ontspringen of van een weinig aarde om aan blinden het gezicht terug te geven en eene menigte wonderen te wrochten.

XLVI.

Indien daarentegen de zaken aan uwe zorg toevertrouwd een slechten afloop hebben, is het zeer te vreezen, dat de ongelukkige uitslag aan uwe ongeschiktheid of nalatigheid moet worden toegeschreven. Uwe eigenliefde en uwe trotschheid, die elke vernedering schuwen, zouden wel de schuld op anderen willen werpen, zelfs al kon een ander niets worden verweten. Doch gij moet dezen verkeerden neigingen geen voedsel geven; onderzoek nauwgezet uw gedrag en hebt gij grond om te vreezen, dat gij gefaald hebt, erken u voor God schuldig en aanvaard de vernedering als

een welverdiende straf. Mocht echter uw geweten u niet de minste schuld verwijten, aanbid ook dan nog Gods beschikkingen en bedenk, dat wellicht uwe vroegere zonden en uw al te groot vertrouwen op u zelve de zegeningen des Hemels van uwen arbeid hebben verwijderd.

XLVII.

Al nadert gij met een hart geheel vlammend van Goddelijke liefde tot de H. Communie, gij moet toch uwe ziel met gevoelens van ware ootmoedigheid doordringen. En inderdaad, staat gij niet verbaasd bij de overweging, dat een oneindig reine, een oneindig heilige God zulk een groot bewijs Zijner liefde aan een schepsel als gij zijt wil schenken, door zichzelve als spijs aan u te geven? Zink dan zooveel mogelijk in de diepte uwer onwaardigheid terug; nader slechts met den grootsten eerbied tot dezen aanbiddelijken en heiligen disch. En wanneer het dien beminnelijken Zaligmaker, die in dit Sacrament geheel liefde is, zal behagen u de volheid Zijner onuitsprekelijke

zoetheid mede te deelen, wacht u dan wel den eerbied voor Zijne Oneindige Majesteit te verminderen, houd u altijd op uwe plaats d. w. z. blijf in diepe onderwerping en heilige vreeze om in het besef uwer nietigheid te volharden. Evenwel moet dit gevoel uwer armoede en ellende uw hart niet sluiten en de vertrouwelijheid wegnemen, die gij bij dezen hemelschen maaltijd moet bezitten, veeleer moet uwe liefde jegens uw Goddelijken Gastheer toenemen, die zich zoo vernedert, dat Hij zelfs de spijs uwer ziel wordt.

XLVIII.

Jegens uwen naaste moet gij eene hartelijke liefde koesteren en deze voortdurend toonen door uwe spraakzaamheid en vriendelijke voorkomendheid. Zoek met oprecht verlangen hem bij elke gelegenheid in alles behulpzaam te zijn. Doe dit echter altijd om den Heer te behagen. Stel daarom een deugdelijk onderzoek in naar de beweegredenen, die u aansporen aldus te handelen, zoo zult gij alle hinderlagen

der ijdelheid en eigenliefde ontdekken en aan God alleen het goede door u verricht toeschrijven. Weet wel, dat indien een goed werk zoo verborgen en geheim gehouden wordt, dat God alleen het weet, gij er een onschatbaar voordeel uit zult trekken. Doch indien het door uwe onachtzaamheid aan de menschen bekend wordt, verliest het 'veel van zijne waarde, evenals eene schoone vrucht, waarin de vogels begonnen zijn te pikken.

XLIX.

Wijl gij steeds met het gevaar bedreigd wordt van in zonden te vallen, moet gij in u voortdurend de vrees levendig houden om den Heer te mishagen. Laat deze heilzame vrees immer met inwendige verzuchtingen gepaard gaan, dat Hij in Zijne oneindige barmhartigheid zoo groot een ongeluk van u afwende. Deze ontboezemingen des harten door de Heiligen bijzonder aanbevolen, maken ons op ons zelve en op onze handelingen opmerkzaam, leeren ons de eeuwige waarheden overwegen,

de tijdelijke zaken verachten, het inwendige gebed beoefenen en houden ons verre van alles wat niet van God is, kortom, zij zijn de bron der ware Nederigheid en der armoede des geestes. Maak er een voortdurend gebruik van en mogen zij zooveel mogelijk uw aanhoudend gebed zijn.

L.

Een zieke, die vurig naar zijne genezing verlangt, gevoelt den sterksten aandrang om alles van zich te verwijderen, wat zijn herstel kan vertragen; matig gebruikt hij zelfs de gezondste spijsen en bij elke bete geeft hij acht of daarin iets schadelijks voor hem kan zijn. Zoo moet ook gij, wanneer gij oprecht verlangt van uw zielekrankheid — den hoogmoed — te worden genezen, indien gij waarlijk verzucht naar het kostbaar bezit der Nederigheid, voortdurend acht geven om niets te zeggen of te doen wat haar in den weg staat. Het zal u nuttig zijn immer toe te zien, of hetgeen gij gaat verrichten, u nederiger zal maken of niet.

II.

Een andere krachtige beweegreden om u tot de beoefening der schoone deugd van Nederigheid aan te sporen, is het voorbeeld van onzen Goddelijken Verlosser, Hij heeft ons in het Evangelie gezegd: *Leert van mij, dat ik zachtmoedig en ootmoedig van harte ben* (Math. XI: 29). En inderdaad, „*welken hoogmoed kan, naar het woord van den H. Bernardus, niet door de nederigheid van den Goddelijken Meester worden uitgedoofd?*” In volle waarheid kan men zeggen, dat *Hij alleen* werkelijk zich vernederd, zich vernietigd heeft, terwijl wij, al schijnen we ons te vernederen, ons volstrekt niet verootmoedigen, maar dan juist de plaats innemen, die ons toekomt. Immers wij zijn geringe schepselen, wellicht schuldig aan ontelbare misdaden; kunnen wij op andere rechten aanspraak maken dan op straffen en vernederingen? Doch Jesus Christus heeft zich oneindig dieper vernederd; Hij de Almachtige God, het oneindig, onsterfelijk Wezen, de Opperste Rechter over allen, heeft de menselijke

natuur aangenomen en is gehoorzaam geworden tot den dood. Hij, die in den Hemel de vreugde en zaligheid is der engelen en heiligen, heeft niet alleen arm willen zijn aan de goederen der wereld, maar ook de man van smarten door alle denkbare ellende der menschheid op zich te nemen. De Ongeschapen Wijsheid heeft al den smaad, alle onteeringen verduurd van een dwaas, van een zinnelooze. De Heilige der Heiligen duldt, dat Hij voor een misdadiger wordt gehouden. Die in den Hemel door ontelbare scharen van gelukzaligen en heiligen wordt aangebeden, heeft den smaadvollen dood des kruises willen sterven. Hij, van nature het Hoogste Goed, heeft alle menschelijke ellende geleden. Wat nu zullen wij, die stof en asch zijn, na zulk een voorbeeld van ootmoed moeten doen? En welke vernedering zal ons ooit hard mogen voorkomen, ons, die niet slechts verachtelijke aardwormen zijn, maar wat veel erger is, allerellendigste zondaren?

LII.

Overweeg vervolgens de voorbeelden door de

heiligen van het Oude en Nieuwe verbond nagelaten. De deugdzame en ijverige Profeet Isaias achtte zich onrein voor God en bekende, dat al zijne gerechtigheid, zoowel als zijne goede werken, gelijk waren aan een laken vol onreinheid (Is. LXIV: 6) Daniël, door God zelve een heilig man genoemd, op wiens beden de goddelijke toorn bedaarde, sprak tot God met de gevoelens van een zondaar, volkomen gelijk aan iemand die met schaamte moet overdekt zijn. De H. Dominicus, een wonder van onschuld en heiligheid, was zoodanig met verachting voor zichzelf vervuld, dat hij vreesde den vloek des hemels te doen nederdalen over die steden, welke hij moest doortrekken. Alvoorens daar binnen te gaan, viel hij met het aangezicht ter aarde en riep schreiend uit: „*Om uwe allerbeminlijkste barmhartigheid, bezweer ik U, o Heer, geen acht te geven op mijne zonden, wil deze stad, omdat zij mij binnen hare muren zal opnemen, toch niet de uitwerking uwer gerechte wraak doen ondervinden.*” De H. Franciscus verdiende om de reinheid zijns levens het wederbeeld te worden van den gekruisten Jesus

en toch was hij vast overtuigd de grootste zondaar op aarde te zijn; deze gedachte was zoo diep in zijne ziel gedrongen, dat niemand in staat was hem er van te bevrijden. En welke reden voerde hij hiervoor aan? „Indien God, zoo sprak hij, al die overvloedige genaden niet aan mij maar aan den geringste der menschen had geschonken, zou deze er een veel beter gebruik van gemaakt hebben en zeker den goeden God niet met zooveel ondank hebben terugbetaald.” Andere heiligen achtten zich de spijs onwaardig, die zij namen, de lucht, die zij inademden, de kleederen, waarmede zij zich dekten. Sommigen beschouwden het als een groot wonder der Goddelijke barmhartigheid, dat zij op aarde mochten lijden, als zij maar niet in de hel werden gestort. Anderen wederom verwonderden er zich over, dat de menschen hen konden verdragen en dat alle schepselen zich niet vereenigden om hen uit te roeien en te vernietigen. In een woord, al de heiligen hebben de waardigheden, lof prijzingen en verering geschuwd en daardoor weten wij dat zij niets anders dan verachting en vernedering

verlangden. Zijt gij wellicht heiliger en meer verlicht dan zij? Waarom wordt gij dan niet, overeenkomstig hun voorbeeld, verachtelijk in uw eigen oogen? Waarom stelt ook gij, even als de heiligen, al uw geluk en vreugde niet in de heilige Nederigheid?

LIII.

Door ons dikwerf de beleedigingen voor den geest te stellen, die ons kunnen worden aangedaan, zullen wij in de deugd van Nederigheid zulk een voortgang maken, dat de vernederingen ons aangenaam worden. Beijver u alzoo tot beschaming uwer weerspannige natuur ze inwendig te aanvaarden als zekere onderpanden der liefde, die God jegens u koestert en als krachtige middelen ter uwer heiliging. Om hiertoe te geraken, zult gij zeer veel strijd te voeren hebben, doch houd moed, wees onverschrokken, totdat gij het vaste besluit hebt gemaakt om alles met vreugde te lijden uit liefde tot Jesus Christus.

LIV.

Geen dag ga er voorbij, waarop gij u zelven niet die vernederingen laat ondergaan, welke uwe vijanden u zouden kunnen aandoen, niet zoozeer om ze bij voorbaat minder bitter voor u te maken, dan wel om in u de Nederigheid en verachting voor u zelven levendig te houden. Indien gij soms gedurende een hevige bekoring een opwelling tot ongeduld gevoelt of wel een klacht zoudt willen uiten over de wijze, waarop God u behandelt, moet gij deze beweging terstond onderdrukken en tot u zelven zeggen: „zal dan een nietig en ellendig zondaar, gelijk ik ben, zich over deze kwelling durven beklagen? Heb ik niet een oneindig veel zwaardere kastijding verdiend? Weet gij dan niet, mijne ziel, dat de vernedering en het lijden eigenlijk uwe spijs is, door den Heer u als aalmoes toegereikt, omdat Hij u ten eenenmale uit de ellende en de behoefte wil opheffen? o, indien gij deze afwijst, zijt gij Zijner niet waardig en gij zult een rijken schat te betreuren hebben, die u wellicht is ontnomen om te worden

gegeven aan een ander, die er beter gebruik van zal maken dan gij. De Heer wil u onder het getal zijner vrienden, zijner ware leerlingen opnemen, en gij zult uit lafheid weigeren den strijd te aanvaarden? Maar wilt gij dan gekroond worden zonder te hebben gestreden? Hoe kunt gij het loon ontvangen, als gij niet eerst den last van den dag en de hitte hebt gedragen?" Deze en dergelijke beschouwingen zullen uwen ijver op nieuw ontsteken en tevens in u het verlangen opwekken om het leven in lijden en vernedering door te brengen ter navolging van onzen Verlosser Jesus Christus.

LV.

Al moogt gij u te midden van verachting en tegenspraak over eene groote kalmte en vreugde verheugen, waan u daarom niet in het zeker en veilig bezit van eene over alles zegevierende Nederigheid. Meermalen toch is de hoogmoed slechts schijnbaar tot rust gekomen en begint op nieuw zijne verwoestingen en rooftochten in de ziel. De beoefening der

zelfkennis, het vluchten der eerbewijzen en de liefde tot de vernedering moeten de wapenen zijn, waarvan ge u geen oogenblik moógt ontdoen. En zoo zult ge niet behoeven te vreezen, dat gij de eenmaal verworven rijke erfenis ooit zult verliezen, want om de kostbare gave van den ootmoed te bewaren, moet men zich voortdurend in de vernedering oefenen.

LVI.

Opdat God des te eerder zich gewaardige u eene zoo groote gunst te schenken, zult gij de Allerheiligste Maagd tot uwe voorspreekster en beschermster kiezen. De H. Bernardus zegt, „dat Maria meer dan enig ander schepsel zich heeft vernederd en dat zij, hoewel de verhevenste aller schepselen, zich tot de geringste heeft gemaakt door haren onbegrijpelijk diepen ootmoed.” Door deze deugd vooral heeft Maria de volheid der genade ontvangen en is zij waardig bevonden Moeder Gods te worden. Te gelijker tijd is Maria eene Moeder van barmhartigheid en teedere liefde, tot wie men

nimmer te vergeefs zijn toevlucht neemt. Werp u dan vol betrouwen in haren moederlijken schoot, smeeke haar, dat zij u die deugd verwerwe, welke haar zoo dierbaar was. Vrees niet, dat zij niet alle zorg voor u op zich zal willen nemen, immers Maria zal die deugd voor u vragen aan God, die de nederigen verheft en de trotschen vernietigt. En dewijl Maria bij haren Zoon alvermogen is, zal zij zeker door Hem verhoord worden. Bij al uwe kruisen, voor al uwe behoeften, in al uwe bekoringen zult gij tot haar snellen; Maria zij uw steun, Maria zij uw troost; maar de voor naamste genade, die gij haar moet vragen is de Nederigheid. Gij moet niet ophouden met smeeken, voor dat gij die deugd hebt verworven. Vrees niet, dat gij haar te lastig zult vallen; o, hoe aangenaam is aan Maria die overlast voor het heil uwer ziel! Hoeveel behagen schept zij er in, u aangenamer en welgevalliger te maken aan haren Goddelijken Zoon! Ter wille harer Nederigheid, de bron harer verheffing tot de waardigheid van Moeder Gods, en om haar goddelijk Moederschap, de vrucht

harer Nederigheid, zult gij haar vragen, dat zij u immer meer genadig gelieve te zijn.

LVII.

Voor hetzelfde doel zult gij u tot die heiligen wenden, in wie deze uitstekende deugd het meest heeft geschitterd. Zoo b. v. tot den H. Michael, Aartsengel, die de eerste nederige is geweest, gelijk Lucifer de eerste hoogmoedige was; tot den H. Joannes den Dooper, die, hoewel hij een zoo hoogen graad van heiligheid had bereikt, dat men hem voor den Messias hield, toch zulk een gering gevoelen van zich zelve had, dat hij zich onwaardig achtte de schoenriemen van den Messias te ontbinden; tot den H. Paulus, den bevoorrechten Apostel, die tot in den derden hemel werd opgenomen, naar de geheimen der Godheid mocht luisteren en toch zich den minsten der Apostelen noemde, zich zelfs onwaardig verklaarde Apostel te worden genoemd (11 Cor. XII: 11); tot den H. Paus Gregorius, die meer moete aanwendde om van het Opperherderschap der

Kerk bevrijd te blijven, dan de ijverzuchtigen om de hoogste ambten te verkrijgen; tot den H. Augustinus, die bij de hoogste glorie, welke hem als heiligen bisschop en scherpzinnigen leeraar der Kerk van zijne tijdgenooten ten deel viel, door zijn merkwaardig boek der Belijdenissen en dat der Herroepingen aan de geheele wereld een onsterfelijk gedenkteeken zijner Nederigheid achterliet; tot den H. Alexis, die binnen de muren van het ouderlijk huis aan de verachting en de beleedigingen zijner eigen dienaren de voorkeur gaf boven al de eerbewijzingen en waardigheden, die hij zich zoo gemakkelijk had kunnen verschaffen; tot den H. Aloysius van Gonzaga, die, ofschoon bezitter van een rijk Markiezaat, dit met blijdschap afstond en een nederig en verstorven leven verkoos boven de grootheid der wereld. In een woord, gij zult tot zoovele andere heiligen, die in de jaarboeken der Kerk door hunne Nederigheid als sterren schitteren, uwe toevlucht nemen. Zijt overtuigd dat deze nederige dienaren Gods in den Hemel voor 's Heeren troon voor U bidden, opdat gij tot het getal

van de ware navolgers hunner deugden moogt behooren.

LVIII.

Het veelvuldig naderen tot de heilige Sacramenten der Biecht en Communie zal u de overvloedigste hulp geven om u te steunen in de beoefening der Nederigheid. De Biecht, waarin wij aan een onzer gelijken, de verborgenste en meest beschamende ellende onzer ziel gaan ontsluieren, is het beste middel ter verootmoediging, dat J. Chr. Zijnen leerlingen heeft aanbevolen. De H. Communie, waardoor wij den Zoon Gods mensch geworden en als vernietigd uit liefde tot ons in ons hart ontvangen, is een wonderbare school van nederigheid en een krachtig middel om die deugd te verkrijgen. En hoe zoudt gij er aan kunnen twifelen, dat de liefdevolle Jesus haar aan u wil mededeelen, als Zijn heilig Hart, dat zachtmoedige en nederige Hart, bron van alle liefde en medelijden, komt rusten in uw hart, t welk Hij met al het vuur Zijner genegenheid van u

vraagt? Nader zoo dikwerf gij kunt tot dit aanbiddelijk Sacrament en zoo gij het in de vereischte gesteltenis ontvangt, zult gij immer dit verborgen Manna smaken, eene gunst slechts voorbehouden aan hen, die het met graagte en grooten ijver zoeken.

LIX.

Beziel u altijd met moed tegen de moeielijkheden, die gij in de beoefening dezer onderichtingen zult ondervinden. Wacht u wel te zeggen, gelijk de vreesachtige en flauwhartige leerlingen: „*Deze leer is hard, wie kan daar-naar luisteren, wie haar in beoefening brengen?*” (Joan. VI: 61). Want waarlijk, ik verzeker het u, al de bitterheden, die gij in den beginne proeft, zullen spoedig in onuitsprekelijke zoetheiden veranderd worden. Een heilig volharden in deze oefeningen zal u van ontelbare geesteskwellingen bevrijden, en zoo grooten vrede, zooveel kalmte in uwe ziel verspreiden, dat gij een voorsmaak zult genieten van de eeuwige vreugde, die God voor Zijne getrouwe dienaren

in den hemel heeft bereid. Indien gij uit traagheid of lafheid de noodzakelijke middelen om waarlijk nederig te worden, zoudt verwaarloozen, zult gij u immer bezwaard, ongerust, ontevreden gevoelen; voor u zelven en wellicht ook voor anderen zult gij ondragelijk zijn, en wat het ergste is, gij loopt groot gevaar u voor eeuwig in het verderf te storten; het is althans zeker, dat de deur tot de volmaaktheid voor u zal worden gesloten, wijl er buiten de Nederigheid geen andere deur is, door welke men er kan binnengaan. Wapen u dus met een heilig verlangen, en wel zoo krachtig, dat niets in staat is u ter neder te slaan; hef de oogen omhoog en zie daarboven Jesus Christus, die met Zijn kruis beladen u den weg van nederigheid en geduld aanwijst, den weg reeds afgelegd door zoovele heiligen, die thans met Hem in den hemel heerschen. Hoor, hoe Hij u uitnoodigt om Zijnen weg en dien van de ware navolgers Zijner deugden op te gaan, zie, hoe de heilige engelen eenparig uwe zaligheid wenschen, hoe zij u als het ware smeecken, toch den engen weg te betreden, die alleen

veilig
naar
den
hoort
heme
lang
tot
Hoo
over
hen
toch
de
sid
die
da
Ch
ge
lu
zo
ik
v

veilig is en uitsluitend ten hemel geleidt, die naar de zetels der eeuwige glorie voert door den hoogmoed der engelen ledig geworden. En hoort gij niet, hoe de zaligen door geheel het hemelsch Paradijs luide verkondigen, dat zij langs den weg der vernedering en des lijdens tot deze onbeschrijfelijke glorie zijn gekomen? Hoor, hoe zij juichen en zich met u verheugen over de eerste verlangens, die gij koestert om hen na te volgen! hoor, hoe zij u aansporen toch den moed niet te verliezen! Herinner u de heilige eeden in het H. Doopsel afgelegd en sidder bij de gedachte alleen aan de schending dier heilige geloften. Bedenk daarenboven, dat op elk heilig werk de uitspraak van Jesus Christus toepasselijk is: *het rijk der hemelen lijdt geweld* (Math. XI: 12). O, duizendwerf gelukkig zijt gij, indien gij u van deze waarheid zoo hebt overtuigd, dat uw eerste gedachte is: ik zal de Nederigheid beoefenen om de eeuwige verheffing van het Paradijs te winnen.

LX.

Vestig ten slotte uwe aandacht op de aanbe-

veling van onzen Goddelijken Meester tot Zijne leerlingen, dat zij zich voor onnutte knechten moeten erkennen, ook na aan elk gebod te hebben voldaan (Luc. XVII: 10). Zoo ook zult gij u, na deze raadgevingen met de grootste nauwgezetheid te hebben beoefend, voor een onnutten knecht verklaren. Wees innig overtuigd, dat gij dit alles verschuldigd zijt, niet aan uwe eigen krachten en verdiensten, maar alleen aan Gods onverdiende goedheid en oneindige barmhartigheid. Met alle vurigheid des harten moet gij Hem voor zulk eene groote weldaad danken. Bid Hem iederen dag, dat Hij u dezen kostbaren schat wil laten bewaren tot uw laatste oogenblik, wanneer uw ziel, ontdaan van elken band, die haar aan het schepsel gebonden hield, vrij zal kunnen opvliegen tot haren Schepper om voor eeuwig de glorie te genieten, voor de nederigen bereid.

LEERREDE

VAN DEN

H. AUGUSTINUS

over de Vreeze Gods en de ware Nederigheid.

(De tempore Sermo CCXIII).

Die profeet en psalmist David, die, naar de H. Schrift ons verzekert, gekozen volgens Gods hart, immer Zijn heiligen wil volbracht, heeft zelf, geliefde zonen, ons in een zijner psalmen aangetoond, hoezeer hij naar God haakte en God beminde, met deze woorden: „*Wie is gelijk den Heer onzen God, die zetelt in den hooge en neerziet op het geringe in den hemel en op aarde?*” (Ps. CXII: 5). Indien dus de Allerhoogste, de Heer van oneindige grootheid, in al Zijne schepselen — zoowel in die van hoogere als lagere orde, d. w. z. in de engelen

en in de menschen — de Nederigheid aanschouwt en haar verheft, hoezeer moeten wij dan niet voortdurend op de Nederigheid acht geven en haar in alles bewaren om zóó aan onzen Schepper te behagen? Hoe verheven die deugd is, wordt ons vervolgens geleerd uit het woord des Heeren, waarmede Hij den hoogmoed der Fariseeën veroordeelde; „*Al wie zich verheft, zal vernederd en wie zich vernedert zal verheven worden*” (Luc. XIV : 11). Door de Nederigheid stijgt men op tot de hoogte der hemelen; want met den Allerhoogste wordt men niet vereenigd door den hoogmoed, maar alleen door de Nederigheid; van Hem toch staat geschreven: „*God wederstaat den hoogmoedigen, aan de nederigen geeft Hij Zijne genade.*” (Jacobus IV : 6) en in het boek der Psalmen wordt gezegd: „*De Heer is hoog verheven; Hij ziet op hetgeen gering is en wat hoog is, kent Hij van verre.*” Door het „*hooge*” doelt de psalmist op de trotschen; Hij ziet op de nederigen om ze te verheffen, en Hij kent van verre, wat „*hoog*” is, d. w. z. de trotschaards om ze te vernederen. Beoefenen wij de Nede-

righeid om tot God te kunnen naderen gelijk Hij Zelf in het Evangelie zegt: „*Leert van mij dat ik zachtmoedig en nederig van harte ben en gij zult rust vinden voor uwe zielen.*” (Math. XI: 29). Door den hoogmoed is het wonderschoone schepsel uit den hemel gestort en door de Nederigheid Gods de brooze menschelijke natuur daarin opgeklommen. — Zelfs onder de menschen is de beoefening der Nederigheid schoon, gelijk Salomon zegt: „*Waar de hoogmoed heerscht, daar zal verachting, waar de Nederigheid wordt gevonden, daar zal de wijsheid zijn* (Prov. XI: 2); bovendien zegt een andere Wijze: „*Hoe grooter en verhevener gij zijt, des te meer moet gij u in alles verootmoedigen en gij zult voor God genade vinden.*” (Eccl. III: 20); en dezelfde God zegt door den profeet: „*Tot wien zal Ik mijn gelaat keeren, ten zij tot den nederige en vreedzame en tot hem, die mijne woorden vreest?*” (Isaias LXVI: 2). De genade van den H. Geest kan nimmer wonen in hem, die niet nederig en vreedzaam is. God is gering geworden om ons te redden, de mensch derhalve moet zich schamen trotsch te zijn. Hoe dieper het hart zich verootmoe-

dig, zooveel te meer heft het zich op tot de volmaaktheid; want die nederig is zal in de glorie verheven worden. De eerste graad der Nederigheid bestaat in ootmoedig te luisteren naar de woorden der waarheid, deze in het geheugen te bewaren en met ijver in beoefening te brengen. Het is onbetwistbaar zeker, dat de waarheid vlucht uit de geesten, die zij niet nederig vindt. Hoe nederiger iemand is in zijn eigen oogen, des te grooter zal hij zijn voor het aangezicht van God. Die alle overige deugden verzamelt zonder de Nederigheid is gelijk aan dengene, die stof draagt in den wind. Meer nog — de H. Schrift zegt: „*Waarop zijt gij trotsch, o stof en asch, terwijl de wind der hoovaardij wegvoert en verstrooit, al wat gij meendet met vasten en aalmoezen verzameld te hebben?*” Wacht u wel, o mensch, u op uwe deugden te beroemen, wijl gij u zelve niet tot rechter moogt hebben, maar Hem, voor wien gij u in uw hart moet trachten te vernederen, opdat Hij u verheffe ten tijde Zijner vergelding. Daal neder om op te stijgen, verneder u, opdat gij verheven wordet

en zijt gij verheven, moget gij niet vernederd worden; want wie voor zich zelven gering is, is schoon voor God, en die zich zelven mishagen, behagen aan God. — Wees derhalve klein in uwe eigen oogen, opdat gij groot moogt zijn voor God; want, naarmate gij in uwe eigen oogen verachtelijker zult wezen, des te kostbaarder zult gij voor God zijn. Laat de Nederigheid bij u de hoogste cereplaats innemen. De lof der eer is de deugd der Nederigheid.

Maar de deugd der Nederigheid kan niemand bezitten zonder die der vreeze Gods; de eene kan zonder de andere niet bestaan. Luistert, mijne broeders, ik zal u zeggen, welke de uitwerkselen zijn der vreeze Gods: „*Het beginsel der wijsheid is de vreeze Gods*” (Ps. CX: 10.) De vrees voor Gods tegenwoordigheid is een beletsel tegen het bedrijven van zonden; „*die God vreest zal het goed hebben op den laatsten dag zijns levens*,” (Eccl. 1: 13) en zijn loon duurt eeuwig. Als men zich schaamt voor het oog der menschen te zondigen, hoeveel billijker en waardiger is het dan niet zich te schamen de ongerechtigheid te drijven in de tegenwoor-

digheid van God, die niet slechts de werken ziet maar ook de harten doorschouwt? Die met heilige vrees voor God is vervuld, zoekt Zijn welbehagen in alles te volbrengen. De vrees der zonen is anders dan die der dienaren, dezen duchten uit vrees voor straf, de zonen echter uit liefde tot den Vader. Indien wij zonen van God zijn, vreezen wij Hem dan door de zoetheid der liefde en niet door de bitterheid der vreeze. De wijze mensch vreest God in al zijne daden, wijl hij weet onmogelijk Zijne tegenwoordigheid te kunnen ontvluchten, gelijk de psalmist zegt: „*Waar zou ik henen gaan voor uwen geest* (d. i. om aan uwen geest te ontkomen) *en waar zal ik vluchten voor uw aanschijn?*” (Ps. CXXXVIII:7) en op een andere plaats voegt hij er bij: „*Noch in het Oosten, noch in het Westen, is een schuilhoek voor hen, die den Heer ontvluchten.*” (Ps. LXXIV:6). Die den Heer vreest, zal Zijne leer ontvangen, en die acht geeft op de onderhouding Zijner geboden, de eeuwige zegeningen verwerven. Gelukkig de ziel van dengene, die God vreest en bevrijd blijft van de duivelsche bekoring.

„Zalig de mensch, die altijd in vreeze is.” (Prov. XXVIII : 14) en wien het gegeven is, de vreeze des Heeren gestadig voor oogen te hebben. Die den Heer vreest keert terug van den slechten weg en zet zijne schreden op het pad der deugd. De vreeze Gods maakt den mensch voorzichtig en bezorgd om niet te zondigen. Waar geen vrees voor God is, daar heerscht de losbandigheid. Die God niet vreest in den voorspoed, hij vreeze Hem ten minste in den tegenspoed en neme zijn toevlucht tot Hem, die kastijdt en geneest. *„Zalig de man, die den Heer vreest en grooten lust heeft in Zijne geboden”* (Ps. CXI : 1.) De vreeze Gods verjaagt de vrees voor de hel, deze toch doet den mensch de zonde vermijden en de werken der gerechtigheid vermenigvuldigen. Vervolgens zal zij ons tot die vreeze brengen, die heilig wordt genoemd en in de eeuwen der eeuwen voortduurt, wjl zij in de liefde is gegrondvest.

Zóó, mijne broeders, zóó moeten wij God vreezen om Hem te kunnen beminnen, want de volmaakte liefde verbant de slaafsche vrees en op deze wijze kunnen wij den overvloed en

de zekerheid van alle goed — met andere woorden — kunnen wij alle goederen in overvloed en veiligheid bezitten, vandaar zegt de profeet: „*Vreest den Heer, gij allen zijn Heiligen des Hemels, want die Hem vreezen, lijden geen gebrek; de rijken zijn arm geworden en hebben gebrek geleden, maar die den Heer vreezen, hun zal niets ontbreken* (Ps. XXXIII: 9 en 10). Daarom smee ik u, geliefden, de vreeze des Heeren altijd voor den geest te hebben, nimmer Zijne voorschriften te vergeten en ernstig te overwegen, dat hij, die God vreest en Zijne wetten opvolgt, het eeuwige leven zal ingaan; die echter Zijne geboden versmaadt en weigert ze te onderhouden, zal verwezen worden tot de eeuwige pijnen; bovendien smee ik u toch in uw hart de ware Nederigheid te bewaren en haar met oprechtheid bij uwe naasten ingang te doen vinden, opdat zij, door uwe voorbeelden gesticht, glorie geven aan God en zich beijveren om eenmaal met u in den hemel de eeuwige vergelding te ontvangen door de hulp der genade van onzen Heer Jesus Christus die leeft en regeert in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Onderscheidene gedachten over de Nederigheid.

I.

Mogen de nederigen toch wel begrijpen, dat onze Verlosser zichzelven heeft vernietigd, daar Hij zijn Vader gehoorzaam was tot den dood. (Phil. II: 8); mogen de hoovaardigen zich er diep van doordringen, dat van hun aanvoerder geschreven staat: „*Hij is de koning over al de zonen van den hoogmoed*, (Job. XLI: 25). De hoogmoed des duivels is alzoo de oorzaak onzer ellende, terwijl de Nederigheid van den Zoon Gods de losprijs was van onze vrijkoopng. Wijl de vijand van het menschelijk geslacht, ofschoon een schepsel gelijk al het overige,

toch boven alles wilde verheven zijn, heeft onze Verlosser, Hij, de oneindig Verhevene boven alles, zich gewaardigd de geringste onder allen te worden. Den nederigen worde derhalve geleerd, dat zij door zich te verootmoedigen opstijgen tot navolging van God zelven; den hoogmoedigen worde onder het oog gebracht, dat zij, door zich te willen verheffen, afdalen tot de navolging van den gevallen engel. Is er dus wel iets verachtelijker dan de hoogmoed, die in plaats van ons te verheffen, ons zoo verre van de ware grootheid verwijdert? Is er wel iets glorievoller dan de Nederigheid, die, terwijl ze ons als in het niet stort, den Allerhoogsten Schepper gelijk maakt?

H. GREGORIUS DE GROOTE.

(Past. par. III Adm. XVIII).

II.

Nimmer mogen deze twee deugden — de Nederigheid en de Liefde — worden gescheiden. Zoo onafscheidelijk zijn zij met elkaar verbonden, dat hij, die zich in de eene oefent,

zeker is ook de andere te zullen verwerven; want, gelijk de Nederigheid een deel der Liefde is, zoo is ook de Liefde een deel der Nederigheid. Indien wij nagaan, welke werken de Apostel als onvruchtbaar aanduidt zonder de Liefde (Cor. XIII: 3), zullen wij bevinden, dat deze eveneens onvruchtbaar zijn, als de ware Nederigheid hun ontbreekt. En inderdaad, welke vrucht zal de wetenschap kunnen voortbrengen, indien zij gepaard gaat met hoogmoed, of het geloof, zoo het vergezeld is van ijdele glorie, of de aalmoes, die wordt uitgereikt uit ijdel vertoon of het martelaarschap, dat wordt ondergaan uit trotschheid? Omdat de Nederigheid en de Liefde gelijkelijk streven naar de omverwerping en de uitroeijing van den hoogmoed, is hetgeen omtrent de een wordt gezegd, ook op de andere toepasselijk.

H. AMBROSIIUS.

(Epist. Lib. X ad Demetriaden).

III.

Die erkent, dat hij stof en asch is en zeer spoedig tot stof moet overgaan, zal zich nimmer

BIBL. CONV.
O. F. M.
WIJCHENS

aan hoogmoed overgeven; en die na de overweging van de eeuwigheid Gods zijne aandacht vestigt op den korten duur van het mensche-lijk leven, zal immer den dood voor oogen en een gering gevoelen van zichzelf hebben, want dit bederfelijk lichaam drukt de ziel ter neder en ons oordeel, door vele zaken beneveld, wordt door die aardse woning geheel verduisterd. Zeggen wij daarom met alle nederigheid: „*Heer, mijn hart verhief zich niet, noch mijne blikken waren trotsch; en naar dingen voor mij te groot en te verheven trachtte ik niet*” (Ps. CXXX : 1). De ootmoed bestaat niet zoozeer in woorden als wel in gevoelens des harten; daarom moeten wij ons door de inwendige stem des gewetens voor niets erkennen en nimmer ons inbeelden iets te weten, te begrijpen of te zijn.

H. HIERONYMUS.

(In exposit. Epist ad Ephes. cap. IV).

IV.

Mijn zoon, geef voor alles acht op de Nederigheid, zij toch is de verhevenste deugd en de

trap om tot de hoogste volmaaktheid op te klimmen. Ook worden de ernstige voornemens slechts door de Nederigheid ten uitvoer gebracht, terwijl de inspanningen van vele jaren door den hoogmoed vruchteloos worden gemaakt. De nederige mensch is aan God gelijk en draagt Hem in den tempel zijns harten, doch de hoovaardige maakt zich hatelijk aan God en gelijkt den duivel. Ofschoon de nederige voor het uiterlijk gering en verachtelijk schijnt, is hij niettemin inwendig vol glorie; de trotschaard daarentegen, hoewel hij zich aan ieders blikken als zeer voornaam vertoont, wordt door zijne werken spoedig als een onbeteekenend mensch gekend. Uit zijn gang en al zijn bewegingen leert men zijn hoogmoed kennen; zijn lichtzinnigheid blijkt uit elk zijner woorden. Hij brandt steeds van verlangen door de menschen te worden geprezen en arm als hij is aan deugd, stelt hij zich als zeer godvruchtig aan. Aan een ander onderworpen te moeten zijn, kan hij niet dulden; immer streeft hij naar den voorrang en doet al wat hij kan om een hooge plaats in te

nemen; wat hij niet kan bereiken door verdiensten, matigt hij zich aan door eerzucht. Hij gaat altijd opgeblazen als een otter, die vol wind is. In elk zijner handelingen toont hij zich zoo onstandvastig, dat gij hem een schip zoudt noemen, hetwelk door den stuurman verlaten, een speelbal der golven is geworden. Daarentegen hoedt de nederige zich voor elke eerbewijzing, gedraagt zich als ware hij de geringste der menschen en ofschoon hij in ieders oog zeer gering is, voor God is hij echter zeer verheven. En wanneer hij alles heeft gedaan, wat hem door zijn Heer is bevolen, verzekert hij niets gedaan te hebben, en is zooveel mogelijk bezorgd al de deugden zijner ziel te verbergen. Maar de Heer openbaart al zijne werken, maakt zijn wonderbare daden aan allen bekend, terwijl Hij hem zelven zal verheffen, hem verheerlijken en ten tijde zijner gebeden hem alles zal toestaan, wat hij vraagt.

H. BASILIUS DE GROOTE.

(Admon. ad. Fil. spir.).

V.

De arme van geest is nederig van hart. Arm van geest wordt hij genoemd, die een gering gevoelen van zich zelve heeft; rijk van geest daarentegen hij, die hoogmoedig is, een hooggen dunk van zich zelve koestert en het gebod van Christus niet vervult, dat luidt: „Indien gij niet wordt gelijk dezen kinderen, zult gij het rijk der hemelen niet binnengaan.” (Math. XVIII: 3). Hij derhalve die geworden is als een kind, hij is arm van geest en die arm van geest is, is gelijk een kind geworden. En hoewel naar de getuigenis van Jesus Christus (Math. XXII: 39) en van den Apostel (ad Rom. XIII: 10) de vervulling der wet de Liefde is, is de Nederigheid niettemin de voederster der Liefde en de hoovaardij de moeder van den haat. Dus is de ootmoed het beginsel van alle goed, de hoogmoed het beginsel van alle kwaad.

H. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

(Hom. X in Evang. sec. Math.).

VI.

Dit is de grondslag der Nederigheid: zich een zondaar te achten en te meenen voor God niets goeds te verrichten. Zie hier, hoe die deugd in beoefening wordt gebracht. Zij heeft liefde voor de stilzwijgendheid, vergelijkt zich met niemand, toont zich steeds onderworpen en spreekt nooit tegen; zij houdt de oogen ter neer geslagen, stelt zich dikwerf den dood voor den geest, heeft een afschuw van de leugen, vermijdt overtollige en ijdele gesprekken, verzet zich niet tegen de overheid, houdt niet hardnekkig vast aan eigen meeningen, verdraagt beleedigingen, haat de ledigheid, is altijd bezig en geeft op alles nauwkeurig acht. Mijn broeder, beijver u om deze voorschriften stipt te onderhouden, opdat uw ziel niet een verblijf worde van elke slechte neiging; span al uw krachten in om elk dier voorschriften met bereidvaardigheid op te volgen, opdat uw korte levensloop niet nutteloos en onvruchtbaar voor u zij.

H. JOANNES DAMASCENUS.
(Parall. Lib. III Cap. LXXXV).

VII.

Dit is het eigenlijk kenmerk van de ware Nederigheid der geloovigen. Zij verhoovaardigen zich op niets, morren nimmer, zijn niet ondankbaar, klagen noch twisten, doch bij al wat hun overkomt, danken en loven zij God en prijzen Zijn werken als rechtvaardig en liefdevol. Wees gij alzoo den Heer immer dankbaar voor alles wat Zijn goedheid u overzendt.

H. ANSELMUS.

(Comm. in 1 ad Thess. Cap. V).

VIII.

„Ik ben de bloem des velds en de lelie der valleien” (Hoogl. II : 1). *„De rechtvaardige zal ontluiken gelijk de lelie”* (Os. XIV : 6). Wie is rechtvaardig, tenzij de nederige? Vervolgens, toen de Heer zich nederboog onder de handen van zijn dienaar, den Dooper, en deze aarzelde, huiverig voor de Majesteit, sprak Hij: *„Laat dit toe, want zoo betaamt het alle gerechtigheid te vervullen,”* toen toonde Hij ten duidelijkste, dat de vervulling der gerechtigheid in de Nede-

righeid is gelegen. De rechtvaardige is alzoo nederig, de rechtvaardige is de *vallei*. Indien wij nederig worden bevonden, zullen ook wij als *leliën* ontluiken en in eeuwigheid bloeien voor den Heer. En zal Jesus zich dan vooral niet in waarheid de *lelie der valleien* toonen, wanneer Hij het lichaam onzer vernedering hervormen en gelijkvormig maken zal aan het lichaam Zijner heerlijkheid? De Apostel zegt niet: *ons lichaam*, maar *het lichaam onzer vernedering* om te kennen te geven, dat alleen de *nederigen* schitteren en omgeven zullen worden met de wonderbare en onvergankelijke blankheid dezer lelie. En dit zij gezegd over de openlijke betuiging door den Bruidegom van het Hooglied afgelegd, dat Hij de *bloem des velds*, de *lelie der valleien* is.

H. BERNARDUS.

(Super Cantica Sermo XLVII).

IX.

De ware Nederigheid maakt er geen werk van zich als zoodanig te vertoonen en spreekt er niet veel over; daarom verlangt zij niet

alleen de overige deugden, maar voornamelijk zichzelf te verbergen; en indien het haar geoorloofd ware leugens en kunstgrepen te gebruiken om den naaste te ergeren, zou zij daden van aanmatiging en hoogmoed bedrijven om zich daarachter te verbergen en waarlijk onbekend en veilig te leven. Ziehier derhalve mijn gevoelen: laten wij niet over de Nederigheid spreken dan met een oprecht inwendig gevoel volkomen overeenstemmend met hetgeen wij aan den dag leggen; wij moeten nimmer de oogen nederslaan zonder ons hart te verootmoedigen; wij moeten nooit toonen onder de nederigen te willen gerekend worden zonder inderdaad nederig te willen zijn.

De waarlijk nederige zou willen, dat anderen van hem zeiden, dat hij ellendig is, dat hij niets beteekent, niets waard is, veel liever dan dit tot zichzelf te zeggen; minstens spreekt hij dit volstrekt niet tegen, maar stemt er gaarne mede in; wanneer hij dit vastelijk gelooft, verheugt hij zich, dat zijn meening gedeeld wordt.

H. FRANCISCUS V. SALES.
(Philothea Pars. III cap. V).

X.

Wordt gij beleedigd, verdraag dit met geduld en laat uw liefde jegens uw beleediger steeds toenemen. Ziedaar den toetsteen om te onderkennen of iemand nederig en heilig is. Zoo iemand zich over eene ontvangen beleediging gekrenkt toont, gij kunt hem, al deed hij ook wonderen, een slingerend riet noemen. Pater BALTASSAR AVAREZ was gewoon te zeggen, dat de tijd der vernederingen de tijd is om schatten van verdiensten te winnen. Veel meer toch zult gij voor den hemel verdienen door rustig eene beleediging te ondergaan dan door een tiendaagsche vasten op water en brood. Is het goed ons zelven vernederingen op te leggen ten opzichte van anderen, van veel hooger waarde is het beleedigen te ondergaan, die anderen ons aandoen; want wijl in deze minder van ons zelven en meer van God komt, is er veel grooter voordeel in gelegen, als we ze weten te verduren. Maar wat vermag een christen, die geen beleediging kan verduren uit liefde tot God? Hoevele belee-

digingen, hoe groote versmading heeft Jesus Christus niet voor ons geleden! Kaakslagen, bespottung, geeselslagen, bespuwing van Zijn aanbiddelijk gelaat! Indien wij Jesus Christus warme liefde toedragen, zullen wij ons niet gekrenkt toonen bij het ontvangen der beledigingen; integendeel, wij zullen ons verheugen, indien wij versmaad worden, gelijk Jesus Christus werd versmaad.

H. ALPHONSUS DE LIG.

(Oper. Spirit.)

XI.

Om ons des te beter in de Nederigheid te bewaren is het dikwerf zeer voordeelig, dat anderen onze gebreken kennen en berispen. Als de mensch zich wegens zijn gebreken vernedert, brengt hij gemakkelijk anderen tot eensgezindheid en bevredigt hen, die tegen hem vertoornd waren of hem verachtten. God beschermt en behoudt den nederige; Hij bemint en vertroost hem, Hij neigt zich tot den nederigen mensch, schenkt hem groote genade

en na de vernedering voert Hij hem tot de glorie. Aan den nederige openbaart Hij zijne geheimen, trekt hem liefderijk tot Zich en noodigt hem vriendelijk uit. Als de nederige beschaamd en beleedigd wordt, behoudt hij zijn vrede, wijl hij steunt op God en niet op de wereld. Meen niet, dat gij eenigen voortgang hebt gemaakt, zoo gij u zelve niet den geringste acht van allen.

THOMAS à KEMPIS.

(Navolging v. Chr. 2e boek 2e Hoofdst.)

XII.

Het is een algemeen gevoelen der godgeleerden, dat hoe grooter Liefde iemand heeft, hij zich ook in hooger glorie zal verheugen. Deze glorie zal echter uitsluitend aan de nederigen van harte geschonken worden, omdat de ware Liefde zich aan geringe zaken gewent om tot hoogere te kunnen opklimmen. Maar waarop zijt gij trotsch te midden eener ijdele wereld, o stof en asch, voorwerp van bederf, voedsel der wormen? Leer u zelve volkomen kennen

en gij zult over u zelve beschaamd staan. De hoogmoed is de wortel van alle kwaad, de Liefde de wortel van alle goed, doch deze kan in u niet ontkiemen, tenzij gij den eerste volkomen hebt uitgeroeid. De Liefde nu, die alleen aan den geest van hoovaardij weerstand weet te bieden, zal u de uitroeiing van die ondeugd leeren. Door uw dengden te verbergen en voor uw gebreken de oogen te openen, zult gij den geest van hoogmoed wederstaan. Op dit punt moet gij bijzonder uwe aandacht vestigen, wijl gij juist door de ondeugd van hoovaardij niet kunt dulden, dat een ander u zegt, wat gij niet gaarne omtrent u zelve bekent.

KARDINAAL BONA.

(De Art. div. Am. cap. XIX).

XIII.

„Indien iemand meent iets te zijn, ofschoon hij niets is, die misleidt zichzelf” (ad Gal. VI: 3). Zoo dit gezegde, u hier door den Apostel ter overweging voorgesteld, goed werd begrepen, zou de ijdele glorie uit de wereld verdwijnen.

„*Van waar komt het toch, dat zoovelen met den dag trotscher worden? Surperbia eorum qui te oderunt ascendit semper?*” (Ps. LXXIII: 24). Zij meenen uit zichzelf iets te zijn, terwijl zij in werkelijkheid *niets* zijn. Haat derhalve algemeen bekend te worden, waarnaar allen streven. Indien iemand, wie het ook zij, meent *iets* te zijn, de Apostel zegt niet: die meent *iets* *groots* te zijn, maar hij zegt, die meent *iets* te zijn ofschoon hij niets is, hij misleidt zichzelf. Het is dus een onbetwistbare waarheid, dat gij u moet overtuigen uit u zelven niets te zijn: nihil es. En waarom? Omdat gij van u zelven niets hebt dan de zonde, welke het uiterste is van het niet. Al wat gij, behalve de zonde, bezit, komt van God. De ware Nederigheid wordt verkregen, door in deze waarheid diep door te dringen; want, hoewel het wezen der Nederigheid in den wil is gelegen, die zich gaarne onderwerpt, toch ontvangt de wil slechts van het verstand de voorlichting en den regel tot hoever men zich moet vernederen.

P. PAULUS SEGNERI.

(Mann. dell. An. XI Agost.).

XIV.

Wanneer men u lof en eer wil brengen, vereenig u dan met de verachting, de bespotteling en de beleedigingen, die de Zoon Gods heeft verduurd. Wees er zeker van, dat een waarlijk nederige ziel, hetzij ze geëerd of veracht wordt, zich even diep verootmoedigt. Doe dan gelijk de bij, die den honing verzamelt niet slechts uit den dauw, die op den alsem, maar ook uit dien, welke op de roos is gevallen.

H. VINCENTIUS à PAULO.

XV.

Mijn zonen, zijt nederig, hebt een gering gevoelen van u zelven.

H. PHILIPPUS NERI.

en na de vernedering voert Hij hem tot de glorie. Aan den nederige openbaart Hij zijne geheimen, trekt hem liefderijk tot Zich en noodigt hem vriendelijk uit. Als de nederige beschaamd en beleedigd wordt, behoudt hij zijn vrede, wijl hij steunt op God en niet op de wereld. Meen niet, dat gij eenigen voortgang hebt gemaakt, zoo gij u zelven niet den geringste acht van allen.

THOMAS à KEMPIS.

(Navolging v. Chr. 2e boek 2e Hoofdst.)

XII.

Het is een algemeen gevoel der godgeleerden, dat hoe grooter Liefde iemand heeft, hij zich ook in hooger glorie zal verheugen. Deze glorie zal echter uitsluitend aan de nederigen van harte geschonken worden, omdat de ware Liefde zich aan geringe zaken gewent om tot hoogere te kunnen opklimmen. Maar waarop zijt gij trotsch te midden eener ijdele wereld, o stof en asch, voorwerp van bederf, voedsel der wormen? Leer u zelven volkomen kennen

en gij zult over u zelve beschaaamd staan. De hoogmoed is de wortel van alle kwaad, de Liefde de wortel van alle goed, doch deze kan in u niet ontkiemen, tenzij gij den eerste volkomen hebt uitgeroeid. De Liefde nu, die alleen aan den geest van hoovaardij weerstand weet te bieden, zal u de uitroeiing van die ondeugd leeren. Door uw deugden te verbergen en voor uw gebreken de oogen te openen, zult gij den geest van hoogmoed wederstaan. Op dit punt moet gij bijzonder uwe aandacht vestigen, wijl gij juist door de ondeugd van hoovaardij niet kunt dulden, dat een ander u zegt, wat gij niet gaarne omtrent u zelve bekent.

KARDINAAL BONA.

(De Art. div. Am. cap. XIX).

XIII.

„Indien iemand meent iets te zijn, ofschoon hij niets is, die misleidt zichzelven” (ad Gal. VI: 3). Zoo dit gezegde, u hier door den Apostel ter overweging voorgesteld, goed werd begrepen, zou de ijdele glorie uit de wereld verdwijnen.

„*Van waar komt het toch, dat zoovelen met den dag trotscher worden? Surperbia eorum qui te oderunt ascendit semper?*” (Ps. LXXIII: 24). Zij meenen uit zichzelf iets te zijn, terwijl zij in werkelijkheid *niets* zijn. Haat derhalve algemeen bekend te worden, waarnaar allen streven. Indien iemand, wie het ook zij, meent *iets* te zijn, de Apostel zegt niet: die meent *iets* *groots* te zijn, maar hij zegt, die meent *iets* te zijn ofschoon hij niets is, hij misleidt zichzelf. Het is dus een onbetwistbare waarheid, dat gij u moet overtuigen uit u zelve niets te zijn: nihil es. En waarom? Omdat gij van u zelve niets hebt dan de zonde, welke het uiterste is van het niet. Al wat gij, behalve de zonde, bezit, komt van God. De ware Nederigheid wordt verkregen, door in deze waarheid diep door te dringen; want, hoewel het wezen der Nederigheid in den wil is gelegen, die zich gaarne onderwerpt, toch ontvangt de wil slechts van het verstand de voorlichting en den regel tot hoever men zich moet vernederen.

P. PAULUS SEGNERI.

(Mann. dell. An. XI Agost.).

XIV.

Wanneer men u lof en eer wil brengen, vereenig u dan met de verachting, de bespoting en de beledigingen, die de Zoon Gods heeft verduurd. Wees er zeker van, dat een waarlijk nederige ziel, hetzij ze geëerd of veracht wordt, zich even diep verootmoedigt. Doe dan gelijk de bij, die den honing verzamelt niet slechts uit den dauw, die op den alsem, maar ook uit dien, welke op de roos is gevallen.

H. VINCENTIUS à PAULO.

XV.

Mijn zonen, zijt nederig, hebt een gering gevoelen van u zelve.

H. PHILIPPUS NERI.

G E B E D

om de genade van Godsvrucht en Nederigheid
te verwerven.

Mijn Heer en mijn God, Gij zijt al mijn goed; en wie ben ik, die tot U durf spreken? Ik ben uw behoeftigste dienaar en een verachtelijke aardworm; behoeftiger en verachtelijker dan ik weet en vermag uit te spreken. Herinner u echter, o Heer, dat ik niets ben, niets heb, niets vermag. Gij alleen zijt goed, Gij alleen rechtvaardig, Gij alleen heilig, Gij vermoogt alles, Gij geeft alles, Gij vervult alles; den zondaar alleen laat gij ijdel achter. Wees uwe barmhartigheden indachtig, o Heer, en vervul mijn hart met uw genade, Gij die niet wilt, dat uw werken ijdel zijn. Hoe kan ik mij in dit ellendig leven staande houden, zoo uwe barmhartigheid en uwe genade mij niet steunen? *Wil uw aanschijn van mij niet afwenden* (Ps. XXIV : 14), stel uw bezoek niet uit, wil mij uwe vertroosting niet onttrekken, *opdat mijne*

ziel voor U niet worde gelijk een aarde zonder water (Ps. CXLII: 6). Leer mij uw wil, o Heer; leer mij waardig en nederig in uwe tegenwoordigheid verkeeren, omdat Gij mijn wijsheid zijt, Gij, die mij naar waarheid kent en mij kendet, voordat de wereld werd en ik in de wereld was.

THOMAS VAN KEMPEN.

(Nav. v. Chr. III B. 3e Hoofdstuk).

Uitgave van DEKKER en VAN DE VEGT.

**Een versche Meikrans neêrgelegd
aan de voeten van Maria**, door
J. G. H. C. ESSINK, R. K. Priester,
Deken en Pastoor te Maarssen. 2^e druk.
f 0,90.

Idem in linnen prachtband . . . - 1,40.

*Door de nette uitvoering is dit werkje zeer
geschikt als geschenk bij de Eerste H Communie.*

Het goddelijk Hart van Jesus, in
een en dertig Overwegingen, voor
de maanden Juni en December, en
Gebeden voor het Veertigurengebed,
het Lof, de H. Mis en de H. Com-
munie, benevens de gewone Litaniën,
door J. G. H. C. ESSINK, R. K. Priester,
Deken en Pastoor te Maarssen. 2^e druk.
f 1,25.

Idem gebonden in linnen band. - 1,65.

**Overwegingen over het bitter lijden
onzes Heeren voor elken dag der
Vasten**, door J. G. H. C. ESSINK,
R. K. Priester, Deken en Pastoor te
Maarssen. 2^e druk. . . . f 1,—.

Idem gebonden in linnen band. - 1.40.

Een zevental Kruisweg-oefeningen,
vermeerderd met vier nieuwe oefenin-
gen door J. G. H. C. ESSINK, R. K.
Priester, Deken en Pastoor te Maarssen.
4^e druk. f 0,35.

Idem in linnenband - 0,40.

Lijdens-Overwegingen, door J. W. D.
PEELEN, R. K. Priester en Pastoor te
Breukelen. f 5,—.

Idem in linnen band. . . . - 5,75.

**Het Guldenboekje van Dom Sans
Sainte-Catherine of de nederig-
heid in beoefening gebracht.** Uit
het Fransch vertaald en vermeerderd
door F. W. TSCHIERSCHE, R. K. Priester.
2^e uitgave, gebonden in linnen band.
f 0,75.

**Negendaagsche Oefening ter eere
van het Allerheiligst Hart van
Jesus,** door A. HOGENBOOM, Priester.
2^e druk f 0,20.

Door Maria tot het Hart van Jesus.
Negendaagsche Oefening ter eer van
Onze Lieve Vrouw van 't H. Hart,
door A. HOGENBOOM, Priester. f 0,20.

